

Riksdagens protokoll 1996/97:20

Tisdagen den 29 oktober

Protokoll
1996/97:20

Kl. 14.00 – 16.28
18.00 – 18.07

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 21, 22 och 23 oktober.

2 § Meddelande om onsdagen den 6 november

Talmannen meddelade att plenum *onsdagen den 6 november* skulle inledas med en EMU-debatt och att arbetsplenum skulle följa därefter.

Talmannen meddelade vidare att eftersom det ansetts mindre lämpligt att ordna ett extra arbetsplenum torsdagen den 7 november samt att det fanns ärenden som behövde avgöras denna vecka kunde kvällsvoteringar inte uteslutas.

Meddelande om svar på interpellation 1996/97:24

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag får meddela att interpellation nr 24 av Sten Andersson om matpriserna har utgått och att interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 7 november.

3 § Svar på interpellation 1996/97:25 om vapenexporten till Indonesien

*Svar på
interpellationer*

Anf. 2 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Gudrun Schyman har ställt tre frågor till mig: För det första vad jag avser att göra för att få till stånd ett snabbt slut på den svenska vapenexporten till Indonesien, för det andra vad den svenska regeringen avser att göra för att stödja den östtimoresiska befrielsekampen och för det tredje vad Sveriges regering i övrigt avser att göra för att förbättra det enligt interpellanten försämrade internationella anseende som följt av den östtimoresiske fredspristagarens deklaration om den svenska hållningen till vapenexporten till Indonesien.

Exporten av krigsmateriel styrs av ett regelverk som gäller lika för alla länder. Prövningen sker dock från fall till fall och med beaktande av alla relevanta omständigheter. Respekten för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd skall beviljas. På grund av förhållandena i

Indonesien har regeringen vid ett flertal tillfällen klart sagt att det i princip endast är aktuellt med vad som kallas följdleveranser till Indonesien, dvs. leveranser med anknytning till tidigare sålda system. Detta står fast.

Östtimorkonflikten har visat sig mycket svårlöst. Den svenska regeringen stöder generalsekreterarens ansträngningar att inom FN:s ram nå en lösning på konflikten.

Det är positivt att två samtalsomgångar mellan Portugal och Indonesien redan ägt rum i år under generalsekreterarens ledning och att en ny samtalsomgång avses äga rum i december. Dessutom träffades Portugals nyttillträdde socialistiske premiärminister Guterres och Indonesiens ledare Suharto för direkta samtal vid ASEM-mötet i våras.

Genom ett uttalande, som gjordes i juni av EU:s stats- och regeringschefer, har EU stött de av generalsekreteraren ledda samtalen och också uttalat sitt stöd för de åtgärder som har till syfte att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna i Östtimor. Sverige har deltagit aktivt i utarbetandet av detta uttalande.

Sverige värnar om den humanitära situationen för Östtimors folk genom att ge stöd till Röda korsets verksamhet i Östtimor, vilket möjliggör besök i fängelser och informationsspridning avseende mänskliga rättigheter bland indonesiska militärer. Stöd utgår även till Caritas för att bygga en grund- och yrkesskola för flickor. Dessutom ges ett bidrag till Indonesian Legal Aid Foundation, som är Indonesiens viktigaste och mest seriösa enskilda organisation för rättshjälp och MR-utbildning. Därutöver erhåller svenska Östtimorkommittén ett bidrag för informationsverksamhet i Sverige, vilket bl.a. möjliggör besök av östtimoresiska opinionsbildare vid svenska skolor.

Slutligen kan konstateras att utfallet av valet till FN:s säkerhetsråd har bekräftat att Sveriges internationella anseende är mycket gott.

Anf. 3 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall uppehålla mig vid den fråga som jag inte har fått något svar på, nämligen den första frågan: Vad avser regeringen att göra för att få ett snabbt slut på den svenska vapenexporten till Indonesien? Jag kan av svaret inte utläsa något annat än att man inte avser att göra någonting. Det som har föranlett den här interpellationen är naturligtvis att export har ägt rum. Det har upprört mig och väldigt många med mig, eftersom vi är en majoritet som har uttalat oss för att det inte skall vara någon export till Indonesien. Också det socialdemokratiska partiet har uttalat den uppfattningen. Jag trodde, och jag tror att många med mig trodde, att det socialdemokratiska partiet skulle genomföra sin politik också i regeringsställning.

Jag skall läsa vad som står i en motion som flera tunga socialdemokrater skrev i januari 1994. Det talas där om att det är viktigt att rekommendationer om vapenembargo mot Indonesien, som har antagits av Europarådets parlamentariska församling, också följs upp av Sverige. Det är en omfattande motion där det bl.a. sägs: Regeringen bör – man vänder sig då till den dåvarande borgerliga regeringen – med hänvisning till de grava och omfattande kränkningarna av mänskliga rättigheter i Indonesien och Östtimor inte bevilja tillstånd till ny vapenexport till Indonesien. Regeringen har att hörsamma rekommendationerna i resolutionerna 966 och 470 från Europarådets parlamentariska församling vad gäller vapen-

embargo mot Indonesien. Regeringen bör i olika internationella fora och i bilaterala kontakter verka för genomförandet av Europarådets resolutioner 966 och 470.

När nu samma parti som har skrivit detta självt är i regeringsställning undrar jag vad man gör i regeringsställning för att förverkliga sin egen politik. Detta interpellationssvar ger inget som helst svar på den frågan. Det förvånar mig och många med mig.

Statsrådet säger att den vapenleverans som har skett har anknytning till tidigare sålda system. Det har jag mycket svårt att se. Vad som har framkommit av uppgifter i press och i medier handlar det om tre kanoner som är så att säga helt fristående som skall levereras. Det kan knappast ha att göra med några gamla kanoner. För mig är detta ett mycket märkligt sätt att resonera från regeringens sida. Jag vill naturligtvis fortfarande ha svar på min fråga: Vad gör man för att få ett slut på vapenleveranserna, eller tycker man inte att det längre är viktigt när man nu sitter i regeringsställning?

Även om man säger att detta följer de lagar som vi har är min andra fråga: Ett vapenembargo måste väl rimligen innebära ett totalt stopp? Om man utfärdar ett embargo säger man väl inte att man skall följa de regelsystem som finns, utan då är det ju en extraordinär åtgärd som innebär att man sätter totalt stopp för leveranser därför att det är en situation som är fullständigt ohållbar.

Det är dessa frågor som jag skulle vilja få mer belysta: Menar statsrådet att detta är en leverans med anknytning till tidigare ingångna avtal? Innebär inte ett vapenembargo att man sätter ett totalt stopp för leveranser? Och hur kan man försvara att man i opposition har en viss åsikt och att man sedan i regeringsställning byter ståndpunkt utan att förankra det ens i sitt eget parti?

Anf. 4 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Ni som lyssnar! Jag är litet förvånad över Leif Pagrotskys svar på interpellationen. Framför allt skulle jag vilja veta vad det är som skiljer Leif Pagrotskys syn från tidigare vapenexportminister Jan Nygrens. Jan Nygren har ju i KU sagt att leverans av kanoner inte kan ses som en följdleverans. Det har han sagt när just den här frågan varit uppe i förhör i konstitutionsutskottet. Vad är det alltså som skiljer Leif Pagrotskys bedömning från tidigare vapenexportministerns?

Vi kan inte få någon diskussion kring detta mer än rent principiellt. Jag förmodar nämligen att vapenexportministern kommer att säga att man inte får prata om det här osv. Då kommer jag in på en intressant följdfråga. Jag uppfattar att hela den här hanteringen har blivit alltmer hemlig. Mats Hellström, som förut hade samma roll som Leif Pagrotsky nu har, redovisade för något år sedan utan omsvep att man sålde saker till Oman. Leif Pagrotsky däremot har anlagt en mera försiktig syn på det här med offentlighet. Varför? Beror det på att ni internt inom socialdemokratien har svårt att klara debatten, eller finns det andra skäl till att sekretessen egentligen har blivit hårdare jämfört med vad den var då Mats Hellström hade samma roll som Leif Pagrotsky nu har? Förmodligen svarar statsrådet att det här inte är riktigt färdigt ännu och att det har nyligen levererats – om det nu har levererats.

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*svar på
interpellationer*

I KU:s betänkande våren 1987 redovisas t.ex. en rad olika exportörer och leveranser. De hade skett bara någon månad före själva redovisningen i KU. Varför har regeringen även i denna fråga glidit över från öppenhet till hemlighetsmakeri och sekretess? Är det helt enkelt så att ni är rädda för en debatt?

Anf. 5 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Statsrådet Pagrotsky! Jag skulle också vilja ha svar på de frågor som redan ställts. Även jag har mycket svårt att förstå att det bara rör sig om följdleveranser när det gäller Indonesien. Det rör sig ju om ganska stora summor som vi har exporterat för. Man kan fråga sig vilka följdleveranser som det varit fråga om. Tydligen har det rör sig om fartygskanoner. Kan man då verkligen tala om följdleveranser?

I vårt parti har vi med anledning av redogörelsen för den svenska krigsmaterielexporten 1995 begärt att man verkligen ser över det här med följdleveranser. Vi tycker att regeringens riktlinjer, som dessa är framställda, är bra. Man skall alltså mycket noga se på de mänskliga rättigheterna och på situationen i det land som det gäller, så att det inte kan vara en fara att exportera vapen dit för att användas i en konflikt som verkar vara på gång.

Vad som kan ifrågasättas är om vi verkligen lever upp till de här kriterierna. Vi skulle vilja ha en noggrann översyn årligen. På sätt och vis kan man säga att redogörelsen till regeringen är en sådan, men vi får inte enligt min mening reda på hur man ser på detta med mänskliga rättigheter.

Anser statsrådet verkligen att de mänskliga rättigheterna respekteras i Indonesien – både inom Indonesien och i Östtimor? Det är utom allt tvivel att man där på ett ytterst flagrant sätt förtrampar de mänskliga rättigheterna. Det finns många exempel på det också på de andra indonesiska öarna. Det talas om att tortyr ständigt pågår i fängelset. Många människor döms till döden utan att vanliga rättsliga procedurer följs. Människor avrättas efter den typen av icke-rättegångar. Det finns alltså många exempel på att saker inte blivit utredda.

Så långt tillbaka som 1991 har vi Santa Cruz-historien. Från olika internationella organisationer har man gång på gång efterlyst en utredning av detta, men ingenting i den vägen har skett. Att man sedan år efter år kan hålla på med vapenexportleveranser till ett land som så flagrant trampar på de mänskliga rättigheterna tycker jag är högst förvånansvärt.

Från mitt partis sida har vi också efterlyst en utredning av vad ”följdleveranser” innebär, vad man kan låta omfattas av den termen. Det är ju också i hög grad ifrågasatt i den här historien.

Anf. 6 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Bakgrunden till dagens interpellationsdebatt är att ju att fredspristagaren Ramos Horta, i samband med att det hade annonserats att han skulle få fredspris, valde att använda det utrymme som detta gav honom i den internationella debatten till att argumentera mot ett svenskt medlemskap i säkerhetsrådet. Det var när detta inträffade som Gudrun Schyman skrev sin interpellation. Det är också det som interpellationen från början till slut handlar om.

Argumenten var att den svenska vapenexporten till Indonesien gör att det, enligt Gudrun Schyman, är uppenbart att den hotar Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd. Det var alltså ingen nyupptäckt vapenaffär som plötsligt fick Gudrun Schyman att gå i taket och skriva en interpellation, utan det var en gammal debatt, som vi fört många gånger här i kammaren, som poppade upp igen – nu med en ny infallsvinkel.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet valde att i den svenska debatten göra den här frågan till en förtroendefråga i världen om Sveriges vapenexport-regim. Nu skulle hela världen rösta bort Sverige i säkerhetsrådet; detta därför att vi har vapenexport till Indonesien.

Vi kan nu konstatera hur det blivit. Det tar ju två veckor innan en interpellation besvaras. Under den tiden hann omröstningen äga rum. Vi vet nu att Sverige fick ett fantastiskt brett stöd. 153 länder av 181 röstberättigade röstade för att Sverige skulle ta plats i säkerhetsrådet.

Jag kan inte annat än tolka detta så, i alla fall med tanke på Miljöpartiets och Vänsterpartiets perspektiv, att om det var en omröstning om förtroendet för vår vapenexportpolitik har vi fått ett utomordentligt kraftigt stöd och förtroende för den. Detta politikområde är väldigt svårt. Det är svåra avvägningar mellan viktiga och legitima intressen som kommer i konflikt, vilket måste hanteras på det ena eller det andra sättet. Vi i Sverige väljer att hantera det ganska restriktivt – mycket mera restriktivt än alla andra länder som jag kan komma på och som tillverkar vapen. Den balansgång som vi valt har fått stöd av närmare 90 % av FN:s medlemsstater. Ett sådant stöd ser vi normalt inte i demokratiska församlingar. Man får gå tillbaka till Brezjnevs eller till leninistiska partiers tid för att känna igen den här typen av röstetal. Jag tycker att det vore klädsamt om Miljöpartiet och Vänsterpartiet kunde medge det.

Miljöpartiet sade på kvällen den 15 oktober i Aktuellt att om Sverige får plats i säkerhetsrådet är det en internationell katastrof. Därför skulle jag vilja fråga: Har den internationella katastrofen nu inträffat? Eller inträffar den katastrofen den 1 januari när vi tar säte i säkerhetsrådet, eller när inträffar den?

Är det inte ett problem att bli tagen på allvar när det gäller det som man säger i den politiska debatten om man ständigt använder dessa övertoner och om man använder denna återkommande och, såvitt jag kan bedöma, systematiska förgrovnings av det politiska språket och den politiska debatten? Jag upprepar de ord som man använt om Sveriges plats i säkerhetsrådet: en internationell katastrof.

Vad gäller sakfrågan konstaterar jag att både Gudrun Schyman och Birger Schlaug använder sina vanliga metoder. De berättar om en konkret affär och säger sedan att de vet att jag inte kan svara. Sedan fortsätter de att prata om denna konkreta affär och ondgör sig över bristen på svar från min sida. I nästa inlägg skall jag bemöta det.

Anf. 7 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det var den mest kvalificerade bortförklaring jag någonsin har hört i ett svar från ett ansvarigt statsråd.

Det här är inte fråga om vem som har fått Nobels fredspris, det är fråga om bakgrunden till interpellationen och bakgrunden till de otaliga motioner som Vänsterpartiet har väckt, där vi kräver stopp av svensk vapenexport. Vi kräver stopp av vapenexporten till Indonesien på grund

av de krig som pågår och de människor som dödas, Leif Pagrotsky. Det är bakgrunden.

Att vi naturligtvis tar varje tillfälle i akt att resa denna fråga beror just på att detta pågår stundligen, just nu, med svenska vapen. Det är vi upprörda över. Och vi kommer att ta varje tillfälle i akt att påtala detta och att försöka pressa regeringen till att göra något åt det för att undvika att ytterligare människor dödas. Det är bakgrunden. Vapenexporten, kriget och dödandet, ingenting annat, är bakgrunden till interpellationen. Därför tycker jag att det är rimligt att vi får svar på just de frågorna.

Hur kan en socialdemokratisk regering, som i opposition krävt av den borgerliga regeringen att den svenska vapenexporten till Indonesien skall upphöra, bevilja samma vapenexport som man i opposition har krävt skall upphöra? Hur kan en socialdemokratisk regering, som har gjort den politiken till sin att kräva ett vapenembargo mot exporten till Indonesien, samtidigt administrera samma export? Hur är det rimligt att en socialdemokratisk regering, som med stöd av sitt eget parti på en partikongress säger sig vilja verka för att Sverige skall ta internationella initiativ för att Europarådets resolutioner skall genomföras, inte gör något? Det tycker jag är anmärkningsvärt och upprörande. Jag vill ha svar på det.

Den politiska sakfrågan är Sveriges export av vapen till Indonesien, vapen som används för att förvägra människor på Östtimor deras självklara mänskliga rättigheter. Det är det den här debatten skall handla om, ingenting annat.

Jag är glad över att Sverige har fått plats i säkerhetsrådet. Vi vänsterpartister har varit mycket aktiva och agerat för den platsen. Vi delar den glädjen med regeringen. Men vi delar inte glädjen över att Sverige agerar med en sådan kvalificerad dubbelmoral och ser till att dödandet på Östtimor fortsätter. Jag vill ha svar på sakfrågan, inga fler bortförklaringar.

Anf. 8 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Jag sitter i rådet för vapenexport, som studerar frågor kring vapenexporten. Där brukar majoriteten tycka att man skall studera landet och åt vilket håll landet glider för att se om man skall godkänna vapenexport eller inte. Därför tycker jag att det är litet tragiskt, för det legitimerar en tragisk utveckling, att Sverige är aktuellt i säkerhetsrådet just när vi har liberaliserat vapenexporten, när vi har intagit en hårdare inställning till flyktingar, när vi har dragit ned biståndet. Jag tycker att det är litet tråkigt. Det vore roligare om vi kom in i säkerhetsrådet med en litet rakare rygg, där vi stod för en generös flyktingpolitik, för en hård restriktiv vapenexportpolitik och en hygglig biståndspolitik.

Jag fick inte alls svar på mina frågor. Leif Pagrotsky säger att jag ställde frågor som han inte kan svara på, men det var det jag inte gjorde. Jag ställde faktiskt frågor om principerna. Vad är det principiellt som skiljer Leif Pagrotskys åsikt från den tidigare vapenexportministern Jan Nygrens. Han sade i KU att principen om tre nya kanoner icke är godtagbar. Det kan inte uppfattas som en följdleverans. Frågan var uppe på det sättet. Jag undrar: Varför skiljer Leif Pagrotsky sig i uppfattning från Jan Nygren, som också har följt det här fallet mycket noga, eftersom han själv har haft Leif Pagrotskys jobb tidigare.

När det gäller hemlighetsmakeriet är jag väldigt förvånad. Leif Pagrotsky säger att man följer regelverket. Men vad i regelverket följer

regeringen egentligen? Det är i allra högsta grad en självvald analys ni gör. Vad i regelverket innebär att regeringen skall godkänna nya kanoner till Indonesien? Kan Leif Pagrotsky precisera det exakt?

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*svar på
interpellationer*

Anf. 9 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ha svar på frågan om statsrådet anser att de mänskliga rättigheterna respekteras först och främst på Östtimor, men även i Indonesien över huvud taget. Många flagranta övertramp är väl dokumenterade.

Jag skulle också vilja veta om statsrådet ställer sig positiv till att vi får en noggrann utvärdering av om de här reglerna verkligen följs. Då tänker jag inte bara på Indonesien, utan om vi över huvud taget följer reglerna. Det finns flera länder som man verkligen kan sätta stora frågetecken för, t.ex. Singapore. Man importerar så mycket att vi kan undra vad detta lilla land skall göra med alla sina vapen, och att det finns starka misstankar om vidareleveranser.

Jag vill också ställa frågan om statsrådet är villig att göra en verklig översyn av vad som kan betraktas som följdleveranser. Jag menar att vi måste ha en öppen diskussion om detta. Det går inte att ha denna misstänksamhet som kommer tillbaka gång på gång när det gäller om de kriterier som vi själva har beslutat om verkligen följs. Därför måste alltså en större öppenhet komma till när det gäller de här frågorna för att man skall kunna se om kriterierna följs. Det tror jag är någonting som väldigt många medborgare efterlyser om man skall kunna ha förtroende för att vi har en restriktiv vapenexport.

Anf. 10 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! För att svara på Ingrid Näslunds fråga först: Nej, jag tycker inte att Indonesien respekterar de mänskliga rättigheterna. Det är också skälet till att exportmöjligheterna till Indonesien är så pass begränsade som de är. Vi tillåter inga nya system, inga nya krigsmaterielsystem, som Mats Hellström brukade uttrycka det, till detta land. Vi gör inget annat än att fullfölja gamla saker, sådana som med riksdagens sätt att uttrycka det kallas följdleveranser. Så var det också på den tid Ingrid Näslunds partikamrater satt i regeringen. Så gör vi nu, och vi har en strikt och sträng tillämpning av detta. Det är såvitt jag kan förstå väl känt att det är stramt och strängt, och det fortsätter så länge de mänskliga rättigheterna är så pass dåliga som de är i Indonesien.

Ingrid Näslund tycker att följdleveransbegreppet borde granskas och att det borde vara öppna diskussioner om detta. Jag vill informera om, i den mån det inte är känt, att konstitutionsutskottet just nu genomför en granskning av följdleveransbegreppet. Den gör man ambitiöst och brett. Det kommer att bli mycket intressant att se vad de kommer fram till. Då kommer vi att få tillfälle att återkomma till detta i kammaren.

Jag kan notera att Birger Schlaug inte använder orden internationell katastrof om Sveriges medlemskap i säkerhetsrådet. Han gläds inte över medlemskapet, men han väljer i dag inte heller att ta avstånd från det. Han duckar och säger att det hade varit bättre om det hade skett på ett annat sätt, om vi hade haft en annan politik på olika områden. Men min poäng var: Kan man hålla på och använda den här typen av uttryck i

seriösa politiska debatter och även i fortsättningen bli tagen på allvar? Jag är rädd att svaret är nej. Jag är också rädd för att den typ av tonläge som Miljöpartiet har gett uttryck för i den här frågan smittar av sig på fler av oss. Jag tror att Birger Schlaug är glad att jag iakttar de sekretesslagar som riksdagen har bestämt. Eftersom han uppenbarligen inte motionerar om att de skall ändras, tycks det vara så att han ser det som en anledning att återkomma om och om igen och påstå konkreta ting kring områden där han vet att jag anser mig förhindrad att svara. Om han gör en annan bedömning av lagens innebörd kunde han t.ex. få KU att klargöra detta genom att motionera på vanligt sätt.

Jag tycker också att jag delvis har svarat på Gudrun Schymans fråga. Förhållandena i Indonesien är sådana att det inte är fritt fram för krigsmaterielexport. Den är på sparlåga, den är så liten som nästan ingenting. Förra året var resultatet noll, året innan ungefär 10 miljoner. I år blir det litet mer, men det är fortfarande på en mycket låg nivå. Jämfört med den volym på vapenimporten som Indonesien har är det fråga om avrundningar på andra eller tredje decimalen. Ännu strängare skulle det kunna bli om förhållandena försämrades och t.ex. FN beslutar om ett embargo. Då skulle det som i riksdagsterminologin kallas ovillkorligt hinder inträffa. Då avbryter vi enligt riksdagens beslut också följdleveranser. Så länge ett embargo inte utfärdats är det dock riksdagens mening att följdleveranser av tidigare vapenexportsystem skall kunna ske.

Bakgrunden till interpellationen är onekligen valet till FN:s säkerhetsråd, och jag är glad att Gudrun Schyman till skillnad från Birger Schlaug och Miljöpartiet är glad över utfallet. Men min fråga var: Är det inte nu när vi kan avläsa resultatet så att vi – tvärtemot vad som sades i interpellationen – har fått svart på vitt på att vår vapenexportpolitik med den avvägning som vi har gjort i Sverige är brett respekterad i hela världen?

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag tror och hoppas inte att Sverige har fått sin plats i säkerhetsrådet som en följd av vår vapenexportpolitik. Jag tror att det är andra saker som har gjort oss internationellt respekterade. Jag tror att det mer är Sveriges arbete för fred och nedrustning och våra insatser som fredsmäklare och våra fredsöbyggande insatser och åtgärder, något som jag hoppas kommer att kunna öka. Det är min förhoppning att vår plats i säkerhetsrådet skall göra att hela FN:s arbete blir mer inriktat på fredsinsatser – på förebyggande och på konfliktlösande insatser – än på det vansinniga militära våld som finns runt om i världen.

Jag hoppas att vi är överens om det här liksom också att vi gläds över vår plats i rådet. Men frågan kvarstår ändå: Vad gör den svenska regeringen för att driva på frågan om vapenembargo? Vad gör Sveriges regering nu i de internationella forum där vi finns, i EU och i andra internationella sammanhang, naturligtvis inte minst i FN och dess säkerhetsråd?

Om vi är överens om att vi, som den socialdemokratiska regeringen tidigare har gjort och som också Vänsterpartiet tycker, skall driva frågan om vapenembargo, så att vi lyfter bort alla möjligheter att över huvud taget exportera vapen till Indonesien, måste Sveriges regering nu ta initiativ. Jag har hittills inte sett att man har tagit sådana initiativ, men jag kan kanske få bekräftat att man tänker ta sådana. Det vore också klädsamt om man parallellt med sådana initiativ talade om att vårt land har gått i

spetsen och sett till att inte exportera några vapen till Indonesien, eftersom det är vår absoluta uppfattning att hanteringen av mänskliga rättigheter bryter mot allt som skulle kunna möjliggöra vapenexport.

Den rakryggade hållningen, som också skulle stämma väl överens med den motion som socialdemokraterna väckte i opposition, efterlyser jag fortfarande.

Prot. 1996/97:20

29 oktober

*svar på
interpellationer*

Anf. 12 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Det är riktlinjerna i den motion som vi väckte i riksdagen i januari 1994 som den nuvarande regeringen följer. Där upplinjerades politiken: stopp för nya system och en begränsning till enbart följdleveranser. Det innebär att leveranserna kommer att klinga av. Om inte nya åtaganden görs, kommer det gamla inte längre att behöva underhållas, även om det kommer att ta tid.

Vad gäller EU:s resolution om embargo vill jag säga att vi har embargo på nya åtaganden. Vi stödjer varje förslag om begränsning av vapenexport i EG-miljön. Vi arbetar aktivt i EG:s olika arbetsgrupper för att vinna stöd för en mer restriktiv syn. Det finns också andra länder i EG som vad gäller Indonesien har en syn som liknar vår, och vi har inte olika uppfattningar i EG om hur detta arbete skall bedrivas där.

Utrikesministrarna och statsministrarna har så sent som i somras under det italienska ordförandeskapet i en resolution vid toppmötet uttalat sig för intensifierade ansträngningar att förbättra förhållandena i Östtimor och Indonesien.

Det var inte jag utan Vänsterpartiets företrädare som sade att omröstningen i FN om säkerhetsrådsplatsen var en förtroendeomröstning om vår vapenexportpolitik. Jag menar att det var en överdrift. Det är klart att det var fredsfrågorna i stort och vårt arbete för det internationella samfundet och stödet för FN som var avgörande, men mot detta fick vi höra att det enda som hade någon betydelse var vapenexporten. Till dem som hävdade detta vill jag nu, som jag tidigare i dag försökt göra, rikta följande fråga: Kan man inte nu se det så att vi har fått resultatet av denna av er identifierade förtroendeomröstning? Utfallet blev, som väl är, ett annat än vad ni förutsåg, och vi är alla gemensamt glada över resultatet.

Vi har en vapenexportpolitik som möter bred respekt. Den innebär en svår avvägning mellan angelägna mål, en avvägning som vi hanterar på ett sätt som möter respekt.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1996/97:15 om psykiskt funktionshindrades rätt till personlig assistans

Anf. 13 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Gullan Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att följa socialutskottets uttalande i samband med de författningsändringar inom den statliga assistansersättningen som gjordes den 1 juli i år.

Riksdagens beslut innebär bl.a. att gränsdragningen mellan personlig assistans och kommunala och landstingskommunala stödinsatser för

funktionshindrade personer har klargjorts. Vidare har begreppet personlig assistans definierats i lagstiftningen.

Förändringarna syftar till att få en bättre kostnadskontroll och att uppnå vissa besparingar inom den statliga assistansersättningen. Bakgrunden är att kostnaderna för assistansersättningen har blivit väsentligt högre än vad som angavs när reformen genomfördes. Genom förändringarna beräknas kostnaderna för assistansersättningen minska med 215 miljoner kronor per år. Jag kan upplysa om att regeringen för år 1997 har föreslagit att 3 663 miljoner kronor skall anvisas för statlig assistansersättning.

Personlig assistans har en mycket stor betydelse för enskilda funktionshindrade och deras livskvalitet. Jag är medveten om att de omprövningar som nu görs med anledning av förändringarna i reformen kan skapa oro hos funktionshindrade personer. Jag utgår ifrån att omprövningarna görs med respekt för den enskildes integritet och med stor hänsynsfullhet. Jag kan försäkra att jag kommer att följa effekterna av förändringarna med stor uppmärksamhet.

Jag vill informera om att Riksförsäkringsverket med anledning av riksdagsbeslutet har genomfört en konferens för att utbilda försäkringskassornas personal med syfte att informera om förändringarna i regelsystemet. Utgångspunkten för utbildningen var givetvis riksdagens beslut och därmed också de särskilda uttalanden som socialutskottet gjorde i sammanhanget.

Inom Riksförsäkringsverket pågår också ett arbete med att omarbeta det allmänna rådet, som är ett stöd för försäkringskassorna vid tillämpningen av de beslutade förändringarna. Det reviderade allmänna rådet beräknas distribueras till kassorna vid årsskiftet.

Jag kan vidare informera om att Socialstyrelsen inom ramen för sitt uppdrag att kontinuerligt och allsidigt följa upp och utvärdera handikappreformen också följer effekterna av förändringarna inom assistansersättningen.

Socialstyrelsen gör nu en särskild studie som koncentrerar sig på omprövningar av beslut om assistansersättning. Syftet är att mer ingående belysa bl.a. förändringar av beviljade assistanstimmar i de enskilda fallen och i vilka situationer som rätt till assistansersättning har bortfallit eller lett till färre assistanstimmar.

Resultatet av studien kommer att redovisas med fördelning på bl.a. typ av funktionshinder och kön samt hur stor del som beror på förändring i hälsotillstånd osv. och hur stor del som direkt beror på de förändrade reglerna. Även effekterna för kommunerna kommer att belysas.

Studien, som alltså skall ge en tidig bild av effekterna av förändringarna i regelsystemet, görs i kontakt med Riksförsäkringsverket och Svenska Kommunförbundet. Jag förutsätter att handikapporganisationerna blir kontaktade i sammanhanget. Socialstyrelsen avser att redovisa resultatet av studien till regeringen under april 1997.

Anf. 14 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Wallström för svaret, även om jag inte är alldeles nöjd med det. Det ger i huvudsak en redogörelse för de uppföljningsåtgärder som vidtas med anledning av riksdagsmajoritetens beslut om en neddragning enligt lagen om assistansersättning, men

jag får knappast någon bild av regeringens ambition när det gäller att följa socialutskottets uttalande och riksdagens beslut om att ändra lagförslaget 9 § i syfte att även personer med psykiska funktionshinder skall kunna få den hjälp och det stöd de behöver, bl.a. i form av motivationsinsatser.

Jag vill erinra om att regeringen ju hade för avsikt att spara bortemot 1 miljard kronor på de funktionshindrades stödinsatser, men oppositionen i den här frågan blev för stark, inte minst från moderat håll. Vi har inte godtagit besparingar inom Lagen om stöd och service för funktionshindrade och Lagen om assistansersättning. Besparingen stannade därför vid 215 miljoner kronor. Men det är klart att några kommer att drabbas när det görs stora besparingar. I detta fall görs besparingarna på de allra svagaste.

Det har kommit rapporter från flera organisationer och ett brev till riksdagens ledamöter. Brevet kommer från bl.a. medlemmar i Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna, FUB, Riksföreningen Autism, Hjärnkraft, Riksföreningen för rehabilitering av skallskadade och Föreningen Jämlikhet-Assistans-Gemenskap, JAG. Man ställer frågan: Har regeringen lurat oss?

De framställningar vi har fått gäller personer med mycket svåra funktionshinder som har vad vi i utskottet betecknade som särskilda skäl för att få behålla sin assistans i skola och på dagcenter i form av "påputtning", dvs. hjälp att ta initiativ till att t.ex. klä sig, äta eller gå ut, med andra ord precis den grund som utskottet hade för sitt lagändringsförslag.

Försäkringskassorna har nu avslagit ett antal ärenden som gäller mycket gravt skadade barn, vilket för en utomstående är mycket svårförståeligt. Kassorna tycks inte vilja tolka begreppet särskilda skäl och låter många ärenden gå vidare besvärsvägen till länsrätterna där det kan ta halvår innan man hinner besluta i sådana ärenden.

Jag har fått för kännedom en avskrift från en försäkringskassa där man hänvisar till följande: "regeringen anser att det är främst personer med fysiska funktionshinder som ska vara berättigade till assistans och menar att bedömningen ska stramas upp för personer med psykiska handikapp".

Min fråga är naturligtvis denna: Är detta verkligen regeringens ambition, eller är regeringen beredd att verkligen följa riksdagens beslut? Frågan kvarstår: Vad tänker socialministern göra för att få ett omtänkande till stånd?

Anf. 15 TALMANNEN:

Jag vill påminna om att det inte är tillåtet att ha med mobiltelefoner, personsökare eller annat som kan störa förhandlingarna här inne.

Anf. 16 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag har försökt svara på Gullan Lindblads fråga. Den handlade ju om vad jag tänker göra för att följa socialutskottets uttalande i ärendet. Självklart är det försäkringskassornas tillämpning av detta som gäller. Vi skall göra allt vi kan för att försäkringskassorna skall följa riksdagens beslut. Jag har redogjort för uppföljningen av riksdagsbeslutet och sagt att vi kommer att kalla till oss Riksförsäkringsverket när det behövs. Vi ser också till att de lämnar rapporter under hand. Vi har nu

också sett till att en mer genomgripande och djupgående studie av omprövningsfallen kommer att göras.

Samtidigt måste man komma ihåg att denna persongrups omfattning fortsätter att öka och likaså antalet assistanstimmar. Det är då intressant att se vad som ligger till grund för omprövningsfallen. Vilka personer gäller det, hur många timmar rör det sig om, hur stor del beror på de förändrade reglerna och i vilka situationer har rätten bortfallit? Det är helt riktigt som Gullan Lindblad säger att detta inte får innebära att någon grupp som tidigare enligt praxis omfattats av lagstiftningen nu helt skall utestängas från insatsen personlig assistans. Deras ärenden skall prövas i fortsättningen också.

Regeringens ambition uttalade vi i propositionen och sedan är det riksdagens beslut som gäller. Det var inte så att regeringen ville spara en miljard. Det fanns en utredare som föreslog detta, och vi konstaterade omedelbart att det inte var aktuellt att göra det. Vi har heller inte lurats. Nu måste vi se till att försäkringskassorna och all den personal som är inblandad i det praktiska arbetet ser till att också bemöta människor så att brev av detta slag – om att man känner att man har behövt genomgå en förnedrande behandling – inte behöver skrivas. Det är självklart, och det är utgångspunkten också för vårt arbete, att människor skall behandlas med respekt för sig och för sin integritet.

Anf. 17 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag är tacksam för att socialministern uttalar att regeringen gör vad den kan. I årets budget handlar det om 222 miljoner vad jag vet. Ambitionen var väl faktiskt när ärendet kom till riksdagen ca 900 miljoner kronor. Men låt oss inte tala om detta.

Det viktiga är faktiskt det som händer i verkligheten. Jag har läst ur ett beslut från Riksförsäkringsverket, och jag vill bara tala om vilka bedömningar man gör: ”Kristina har bott i familjehem sedan hon var tio månader. Hon har en kromosomrubbing, psykomotorisk utvecklingsförsening, shuntopererad hydrocefalus (vattenskalle), svår synnedsättning, epilepsi, tårvägsstenos, förträngning på stora kroppspulsådern och är stomiopererad. Kristina kan inte kommunicera verbalt på grund av bristen på språk. Hon kan inte förflytta sig på grund av betydande rörelsehinder...”

I det här fallet beviljade försäkringskassan assistansersättning med 100 timmar per vecka, men Riksförsäkringsverkets bedömning var att ”Kristina inte har ett så omfattande omvårdnadsbeov under hela eller så stor del av dygnet som enligt lagens förarbeten förutsätts för att barn skall ha rätt till assistansersättning. Hon är därför inte berättigad till sådan.

Man blir ju ganska förtvivlad när man hör ett sådant beslut. Här har alltså Riksförsäkringsverket gått mera på förarbetena till lagen än på riksdagens beslut.

Ett annat fall rör Johannes, som tidigare har haft hjälp 8 timmar per dag. Där säger kassan: ”Du har stora koncentrations- och minnesproblem. Du har behov av stöd med struktur och planering och behöver påminnelser och motiveringsinsatser av någon för att påbörja, genomföra eller avsluta aktiviteter. Dina grundläggande behov såsom personlig hygien, måltider och av- och påklädning klarar Du med motivationsinsatser av

någon. Du har också behov av ledsagare vid fritidsaktiviteter samt hjälp att sköta Din ekonomi.”

I det här fallet avslog försäkringskassan, och ändå är det precis sådana här hjälpinsatser som beskrivs i 9 § och där riksdagen gjorde en ändring.

Har regeringen nu fått någon indikation på att försäkringskassorna behandlar dessa ärenden efter lagens mening efter de informationsinsatser som har gjorts och inte efter den ursprungliga motiveringen i propositionen?

Prot. 1996/97:20

29 oktober

svar på

interpellationer

Anf. 18 KERSTIN WARNERBRING (c):

Fru talman! Jag är ledamot av socialutskottet, och jag deltog mycket aktivt i arbetet med det ärende som diskuteras just nu. Jag var mycket angelägen om att de besparingar på 215 miljoner kronor som skulle göras absolut inte fick drabba de enskilda personer som hade eller har behov av personlig assistans.

Det var just därför vi så småningom lyckades förändra paragraf nummer 9, så att det klart skulle framgå att man även hade möjlighet till fortsatt personlig assistans vid psykiska funktionshinder.

Vi visade också i texten i betänkandet på utvägar för hur man skall kunna spara dessa 215 miljoner genom att ge exempel från olika kommuner på t.ex. hur kommuner ställer upp med assistans i skolan samtidigt som staten via försäkringskassan står för assistansersättningen på fritidshemmet eller i övrig dagverksamhet. Det här gjorde vi därför att vi ansåg att det skulle vara fullt möjligt att spara de 215 miljonerna på administration, främst hos kommunerna.

Det hade ju kommit till vår kännedom att man på olika håll utnyttjade personliga assistenter även för hemtjänst och sådant ute i kommunen och lät staten vara med och betala.

I de ärenden som jag har fått kännedom om, där man antingen blivit av med flera assistanstimmar eller fullständigt blivit av med sin personliga assistans, är det alldeles uppenbart att försäkringskassorna bedömt fallen utifrån vad som stod i regeringens proposition, inte utifrån vad som stod i socialutskottets betänkande som sedan blev riksdagens beslut. Det som jag gärna vill framföra till socialministern är att jag inte anser att det är acceptabelt att uppföljningen får dröja ända till april. Det är nödvändigt att snabbt se över hur försäkringskassorna har hanterat riksdagens beslut och snabbt återkomma till riksdagen med besked om detta.

Anf. 19 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tror, mina damer, att vi i själva verket är alldeles överens. Ni säger att ni är bekymrade för hur Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna sköter det här. Då kan jag säga så här: Vi skall göra allt vi kan för att se till att klargöra att det självklart är riksdagsbeslutet som gäller. Vi vet att man i alla fall i den utbildning som varit utgick från riksdagsbeslutet. Vi kan naturligtvis ytterligare någon gång kalla till oss Riksförsäkringsverket för att se om man är på rätt spår, vad som görs och för att informera oss om detta. Det är en självklar uppgift för Socialdepartementet. Men det är omöjligt att göra en utvärdering innan man ens har hunnit få en prövning av fallen.

Gullan Lindblad vet att jag inte kan eller får kommentera enskilda fall. Den ordningen har vi ju. Jag kan bara säga att min utgångspunkt – den har vi säkert också gemensamt – är att man skall behandla människor med respekt för deras integritet och med stor hänsynsfullhet. Jag hoppas att slippa höra talas om sådana fall där man rent av blivit förnedrad eller inom en mycket kort tid behövt gå igenom en hel procedur igen. Det är alldeles självklart att försäkringskassorna skall undvika sådana procedurer med människor.

Jag undrar om ni har helt andra metoder som ni tycker att vi skall ta till än dem som vi har i vår demokratiska ordning och i vårt parlamentariska system. Men vi håller full koll på detta. Behövs det kommer vi att kalla in berörda parter ytterligare en gång. Men det går inte att göra en djupstudie om man inte har ett underlag, utan man måste följa verksamheten en viss tid. Såvitt jag har kunnat se är det en mycket bra uppläggning i den studie som Socialstyrelsen har föreslagit. Jag är säker på att Socialstyrelsens allmänna råd kommer att betyda en hel del. Där kan jag bara säga att man önskar att de hade varit framme ännu tidigare. Men de skall vara framme vid årsskiftet, och då skall de gälla vid behandlingen av dessa ärenden.

Anf. 20 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag noterar att de båda representanter som nu är i aktion de facto medverkat till att spara 222 miljoner. Det är klart att någon effekt i negativ riktning kommer det att få. Men det har redan visat sig att man har fattat felaktiga beslut.

Vad jag har velat ha besked om är: Har de insatser som nu gjorts hjälpt så att man i dag fattar bättre och klokare beslut? Vidare vill jag ha svar på frågan: Är det verkligen regeringens mening att de fysiskt handikappade skall prioriteras framför de psykiskt handikappade? Det har faktiskt försäkringskassor skrivit till dem som har sökt assistansersättning. Det måste statsrådet kunna svara på i alla fall.

Vad händer nu med alla de fall där den statliga hjälpen försvinner genom förändrad bedömning av lagen om assistansersättning? Risken är uppenbar att kostnaderna vältras över på socialtjänsten, och där kommer det att bli bedömningar där den enskilde skall stå i skottgluggen.

Socialministern har sagt tidigare under frågestunden att hon hoppas att man kan hitta lokala lösningar för att följa lagens intentioner. Det måste i så fall bli socialtjänstens ansvar eftersom den utgör det yttersta skyddsnätet. Är detta rimligt? Vi är ju överens om det statliga ansvaret för dessa våra minsta, i det här fallet de psykiskt funktionshindrade.

Anf. 21 KERSTIN WARNERBRING (c):

Fru talman! Det känns väldigt bra att lyssna på socialministern. Jag känner att vi är överens i sak i denna fråga, och det känns väldigt bra och betryggande att Socialdepartementet kommer att göra vad det kan. Men jag tycker fortfarande att man bör kunna få fram tillräckligt med underlag för att mycket snabbare än i april nästa år kunna se på hur det här egentligen har hanterats. Jag tycker inte att det är acceptabelt att det skall ta så lång tid med tanke på dem som nu har drabbats.

Jag har en viss bestämd känsla av att det nog inte vore helt fel att ta ytterligare samtal med Riksförsäkringsverket och se hur det går till med de instruktioner som skall ut till försäkringskassorna, vad man säger och hur man förklarar de olika sakerna.

Till Gullan Lindblad vill jag säga att jag själv deltog oerhört aktivt i försöken att förändra förslaget i regeringens proposition på den här punkten och se till att de handikappade inte skulle drabbas. Följaktligen vill jag att socialministern noggrant ser över hur samarbetet mellan försäkringskassorna och kommunerna fungerar och att man försöker fullfölja det på det sätt som vi gav tydliga exempel på i socialutskottets betänkande. Det är väldigt viktigt att det blir ordning och reda i denna fråga.

Anf. 22 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan bara ännu en gång upprepa att det är riksdagsbeslutet som gäller. Det är det som kassorna och våra myndigheter har att rätta sig efter. Vi skall följa frågan mycket uppmärksam, och vi kommer inte att tillåtas att på något sätt negligera synpunkter utifrån landet. Behövs det så kallar vi in berörda parter för diskussioner om hur det här skall lotsas på rätt spår. Vi har som sagt full koll.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1996/97:23 om att sluta flytta svårt sjuka

Anf. 23 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att stoppa flyttningen av svårt sjuka patienter mellan vårdinstitutionerna.

Låt mig först slå fast vikten av att människor i livets slutskede och deras närstående får ett gott bemötande med värme, respekt och lyhördhet från all berörd vård- och omsorgspersonal. Att mot sin egen eller anhörigas vilja som svårt sjuk tvingas flytta från sjukhusvården under sina sista dagar i livet måste så långt möjligt undvikas.

Jag vill dock samtidigt poängtera vikten av att högkvalitativ vård i livets slutskede också kan ges i det egna hemmet och i de särskilda boen-
deformerna, bl.a. för att undvika onödiga flyttningar som kan vara mycket påfrestande för den enskilde vårdtagaren.

Med detta sagt vill jag nu något närmare kommentera frågan om medicinskt färdigbehandlade patienter. En tillbakablick visar att före ÄDEL-reformen tycktes problemet med de s.k. "klinikfärdiga" patienterna vara näst intill olösligt. Situationen var allra svårast i storstadsområdena, där ibland var fjärde säng var upptagen av patienter som väntade på annan vård. Vårdtider inom akutsjukvården på ett år eller mer var inte helt ovanliga liksom överbeläggningar med svårt sjuka människor i sjukhuskorridorerna. Situationen för de enskilda vårdtagarna var fullständigt oacceptabel.

Sammantaget var detta en starkt drivande faktor bakom ÄDEL-reformens tillkomst och införandet av ett system med betalningsansvar för medicinskt färdigbehandlade.

För att följa effekterna av det kommunala betalningsansvaret tillsatte regeringen hösten 1991 den s.k. Betalningsansvarskommittén (Dir. 1991:105). Regeringen konstaterade i en proposition senare att betalningsansvaret som styrinstrument varit framgångsrikt och utgjort ett viktigt incitament för kommunerna att utan dröjsmål erbjuda patienterna annan omvårdnad och service. Tillgängligheten till akutsjukvård och geriatrisk vård hade förbättrats i takt med att antalet medicinskt färdigbehandlade minskat.

Socialstyrelsen har sedan år 1992 i sin årliga utvärdering av ÄDEL-reformen uppmärksammat frågor som rör vården i livets slutskede och de medicinskt färdigbehandlade. I sin slutrapport våren 1996 konstaterar Socialstyrelsen att reformen varit mycket verkningsfull. Exempelvis har antalet färdigbehandlade patienter inom akutsjukvården minskat från ca 4 000 år 1990 till ca 1 400 år 1996. Väntetiden till annat vårdalternativ har minskat till några få dagar.

Därmed inte sagt att alla problem är lösta. Socialstyrelsen har i sammanhanget påtalat vissa brister. Det gäller vårdplaneringen och informationen mellan huvudmännen, bl.a. vid utskrivningar från akutsjukvården, men också det medicinska omhändertagandet i de särskilda boendeformerna och i hemsjukvården.

Jag vill sammanfattningsvis nämna några åtgärder som kan bidra till att onödigt flyttning av svårt sjuka människor i livets slutskede inte äger rum.

För det första: Socialstyrelsen har nu utarbetat ett förslag till föreskrifter och allmänna råd om samordnad vårdplanering för medicinskt färdigbehandlade patienter. Förslaget är för närvarande ute på bred remiss. Ambitionen är att föreskrifterna och råden skall träda i kraft den 1 januari 1997.

För det andra: Kvaliteten i vården – och i synnerhet när det gäller vården i livets slutskede – handlar i mycket hög grad om människosyn, etik och bemötande. I den s.k. Bemötandeutredningen (dir. 1995:159) pågår för närvarande en kartläggning av brister i bemötandet inom hela äldreomsorgen, dvs. även inom sjukvården. Kartlägningsbetänkandet beräknas publiceras runt årsskiftet 1996/97.

För det tredje: Utvärderingen av ÄDEL-reformen har visat på reformens positiva effekter samtidigt som den lyft fram vissa brister och problem som måste ägnas fortsatt uppmärksamhet. Regeringen har också fortlöpande vidtagit åtgärder, bl.a. för att utveckla kvaliteten i vården. Regeringen har dessutom i dagarna beslutat att ge Socialstyrelsen i uppdrag att under en kommande treårsperiod följa utvecklingen på äldreomsrådet. Uppdragets inriktning är bl.a. att följa hur kvalitet, trygghet och säkerhet utvecklas vad gäller vård i livets slutskede.

Anf. 24 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

För några månader sedan kom en av mina goda vänner och sade: Min pappa är väldigt sjuk. Han ligger på sjukhuset. Nu vill de flytta honom till servicehuset. Han vill inte och orkar inte detta. Vi vill inte att han skall flyttas. Vad skall vi göra?

Vad säger man som politiker i ett sådant läge? Givetvis hade jag ingen makt att se till att den gamle pappan fick vara kvar på sjukhuset. Jag

fick sedan reda på att den gamle mannen hade flyttats. Dagen efter dog han på servicehuset. Så får det inte gå till.

Det är så oerhört viktigt att man visar respekt för människovärdet och att vi som politiker inte skapar system – betalningsansvarighetssystem eller andra – eller skapar sådana begrepp som ”medicinskt färdigbehandlad”. Det innebär att man skapar tokiga gränser som i sin tur får dessa negativa effekter.

Jag fick en liknande påringning under helgen. En gammal dam var utsatt för ungefär detsamma. Hon kom in till sjukhuset för en akut behandling av kallbrand i ett ben. Efter behandlingen på sjukhuset skickades hon till servicehuset, inte hem, utan att de anhöriga hade kontaktats. Dagen efter – i söndags – var hon tvungen att åka tillbaka till sjukhuset igen för akut vård.

Detta, socialministern, är inga enstaka företeelser i Sverige i dag. Sådant här händer faktiskt dagligen när det gäller våra gamla. Jag är medveten om att socialministern i de akuta skedena inte kan göra någonting. Enligt min uppfattning är detta fråga om systemfel, och det ligger faktiskt i beslutet om ÄDEL-reformen. Vi moderater varnade för dessa gränsdragningar och gick inte med på dem. Vi sade att man kommer att hamna i nya besvärliga system. Men en majoritet genomdrev reformen.

Nu hänvisar socialministern till tre olika åtgärder, bl.a. till föreskrifter och allmänna råd. Även om Socialstyrelsen utfärdar föreskrifter och allmänna råd, är det de regler som Sveriges riksdag har lagt fast som gäller. Sveriges riksdag har beslutat att betalningsansvaret övergår till kommunen om läkaren anser att patienten är medicinskt färdigbehandlad. Såvitt jag begriper spelar det ingen roll hur många råd Socialstyrelsen utfärdar.

Bemötandeutredningen är bra. Min uppfattning är att sjukvårdspersonalen är duktig på att bemöta patienter. Men om lagarna skapar förutsättningar för att man inte kan bemöta på det sätt som man inombords anser vara riktigt, då hjälper inte Bemötandeutredningen.

Statsrådet sade att äldrefrågorna skulle utredas under en treårsperiod. Jag vädjar till statsrådet: Utvärdera detta mycket snabbt! Det är fråga om att vi måste ändra på de formella ansvarsgränserna, och det måste ske här i Sveriges riksdag. Det är statsrådet som kan ta initiativ till en sådan ändring. Jag vill fråga om inte statsrådet utifrån den tid som ÄDEL-reformen har fungerat ändå är beredd att tänka över ett sådant initiativ som innebär att det framläggs en sådan proposition till riksdagen om ändring av ansvarsgränserna.

Anf. 25 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Den frågan är enkel att svara på. Nej, det tänker jag inte göra. Jag tror att det vore alldeles tokigt i sak.

Först var jag beredd att hålla med Göte Jonsson. De fall som han redogjorde för är fullständigt oacceptabla. Det får inte gå till så. Det finns också en samsyn i sjukvårdsapparaten och mellan huvudmännen om att man i möjligaste mån skall undvika sådana situationer. Därför sammanställer nu Socialstyrelsen allmänna råd om hur man skall bete sig, hur man skall få till stånd en bra samordning, hur man skall informera anhöriga och hur man skall hantera dessa svåra avvägningsfrågor. Dem kommer vi aldrig ifrån.

Prot. 1996/97:20

29 oktober

svar på

interpellationer

Jag trodde att jag genom att göra den historiska återblicken kunde visa hur det var på den tiden då dessa problem riktigt växte sig stora. Jag vågar säga att dessa upprörande metoder att hantera gamla på ändå är undantagsfall. Detta är då någonting som man ständigt måste möta med olika åtgärder.

Det är inte fråga om att göra en utvärdering. Vi har redan utvärderat ÄDEL-reformen och kunnat konstatera att det var en bra reform. Vi har också kunnat konstatera att det finns brister, och då skall man åtgärda dem. Men det finns väl ingen som i dag menar att det vore klokt att ta tillbaka ansvaret från kommunerna och överföra det till den medicinska sjukvården.

I många fall handlar det nog också om informationsbrister. Huvudmännen resonerar inte med varandra om vad det är som är bäst för patienten. I några fall är det inte någon bra lösning att ta in gamla människor till akuten. Man måste kanske se till att det under kommunernas ansvar blir ett bättre omhändertagande i det egna boendet eller i det särskilda boendet.

Det går inte att entydigt peka på att detta skulle röra sig om systemfel. Det tror jag inte att det är. Förändringarna när det gäller ansvarstagandet har varit viktiga. Men vi måste ständigt ha uppmärksamhet på om det uppstår bekymmer och om vi behöver rätta till sådana missförhållanden som t.ex. detta med information. Om en gammal människa får veta vad som kan förväntas ifråga om vård och hjälp om han eller hon kommer tillbaka till servicehuset eller till det egna hemmet kan situationen kanske bli en annan. Framför allt skall de anhöriga informeras. Det är alldeles självklart.

Det finns fler åtgärder som kan förbättra situationen. Prioriteringsutredningen är en sådan. Där sägs det mycket tydligt att det är den palliativa vården, dvs. den vård som ges till svårt sjuka människor och människor i livets slutskede, som skall ges högsta prioritet. Det är klart att detta är en viktig signal ut till hela sjukvårdssystemet. Det handlar om lokala vårdprogram som skall upprättas. Jag tror mera på vårdpersonalen än vad Göte Jonssons synpunkter antydde. Man kan hantera detta om man får möjligheter och hjälp av de allmänna råd som Socialstyrelsen ger ut.

Anf. 26 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag citerar vad statsrådet sade inledningsvis: "Att mot sin egen eller anhörigas vilja som svårt sjuk tvingas flytta från sjukhusvården under sina sista dagar i livet måste så långt möjligt undvikas." Jag delar den uppfattningen.

Jag sade inte att jag sköt skulden på vårdpersonalen. Jag sade tvärtom att vi inte får skjuta skulden på vårdpersonalen. Jag sade i stället att här ligger ett organisatoriskt fel. Och nu måste statsrådet ge mig besked: Om en läkare anser, enligt lagen – och det är Sveriges riksdag som har tagit bestämmelserna – att fru Anna är medicinskt färdigbehandlad och därför skall flyttas över till kommunala servicehuset, även om hon är mycket dålig, kan statsrådet då stå här och säga att den läkaren handlar fel?

Statsrådet säger nu att hon inte är beredd att ändra en enda bokstav i den här lagen. Så tolkar jag det.

Samtidigt säger statsrådet att det här skall skötas av vårdpersonalen; den vårdpersonal som nu följer lagen. Det är inte så att den läkare som

skickade hem min gode väns pappa eller den läkare som skickade hem den gamla tanten i lördags bröt mot den lag som Sveriges riksdag har fattat. Det är så att de läkarna följde den lag som Sveriges riksdag har fattat.

Det är nu jag ställer frågan: Är det då inte så att vi skall ändra på lagen, i stället för att räkna med att Socialstyrelsen skall utfärda allmänna råd, som i princip skall upphäva lagen och som de ansvariga i kommuner och landsting sedan skall följa? Så, fru talman, stiftar vi inte lagar i Sveriges riksdag.

Vad jag anser är helt enkelt att vi måste revidera lagen. Jag har inte sagt att vi skall upphäva hela det kommunala sjukvårdsansvaret, men jag skulle vilja ge statsrådet ett råd: Se till att vi i stället skriver in i lagen att de som är svårt sjuka skall ha rätt att välja och att de som är dödligt sjuka skall ha rätt att själva välja och bestämma om de vill bo kvar i det egna boendet, hemma i villan eller i lägenheten. Jag tycker att man skall ha den rätten, och då får vi ställa upp med service och vård där. Den som bor på ålderdomshem eller servicehus och vill dö där skall ha den rätten, och vi får ställa upp för att tillgodose de behov som finns. Men den som ligger på sjukhus skall också enligt lag ha rätt att dö där, utan att tvingas flytta. För att vi skall kunna garantera denna rätt krävs det att vi ändrar lagen.

Jag väddar än en gång till statsrådet: Se över reglerna! Se över de effekter som dessa regler har fått för enskilda människor! Kom igen med ett förslag!

Från moderat sida är vi beredda att utgå från de enskilda människornas önskemål och att lita mera på deras omdöme än på Socialstyrelsens råd och anvisningar. Därmed inget ont sagt om den ambition som Socialstyrelsen har när det gäller att utfärda råd och anvisningar.

Anf. 27 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Sådana här beslut fattas varje dag i vården, Göte Jonsson. Det är självklart. Akutsjukvård och kommuner samverkar varje dag och diskuterar hur man skall göra med svårt sjuka människor, hur man skall försöka att anpassa sig till deras vilja, hur man skall se till att omsorgen och omvårdnaden blir den allra bästa, om man skall se till att den enskilda personen kommer tillbaka till sitt eget hem eller till ett särskilt boende. Detta hanterar man varje dag, och man gör det med utgångspunkten att det inte är så att det allra bästa alltid är att stanna kvar på sjukhuset.

Risken är att vi mycket snart är tillbaka i just den situation som var så förnedrande, då det låg mycket svårt sjuka människor i korridorer, då de låg väldigt länge på sjukhus, utan tillsyn.

Det måste i stället vara vår ambition att vi skall se till att man samarbetar på det sättet att människor vet, att när de kommer tillbaka hem finns det någon som ser till dem och som gör att de kan känna sig trygga också i livets slutskede. Detta är ingenting som är ovanligt, utan det sker varje dag. I de flesta fall klarar man det alldeles utmärkt.

Vi har inte indikationer på att detta skulle ha ökat oroväckande eller explosionsartat, men det är klart att man alltid hamnar i svåra situationer. Därför har vi Socialstyrelsen, som skall ge ut allmänna råd, så att man undviker informationsmissar och undviker det som är en förnedrande behandling, där man inte följer patientens vilja. Det är också själva ut-

gångspunkten i vår hälso- och sjukvårdslag att det är patienten som är i centrum, att det är patientens behov som vi skall utgå från på alla olika områden.

Jag vet inte vilka förändringar som Göte Jonsson menar att vi skulle göra. Skall vi verkligen undvika att ha bestämmelser som säger att människor inte skall ligga på sjukhus i onödan när de är medicinskt färdigbehandlade? Förstahandsalternativet är självfallet att de då skall komma hem till sitt eget boende eller till ålderdomshemmet, dvs. där de bor i vanliga fall. Man måste hantera de fall som handlar om vård i livets slutskede med högsta prioritet.

Anf. 28 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Antingen har jag uttalat mig mycket oprecist, eller också försöker socialministern blanda bort korten. Jag har väl inte sagt att den ordning som rådde före ÄDEL-reformen var bra, då det låg människor på våra sjukhus som var färdigbehandlade, som kunde komma hem, som kunde sköta sig själva och som man kunde ta hand om. Det har jag givetvis aldrig sagt.

Vad jag har tagit upp är ju problemet med de gamla och döende. Om det då är så att socialministern inte har fått några rapporter om detta måste telefonerna i vissa fall ha varit stängda på Socialdepartementet. Här har vi sett det ena exemplet efter det andra just när det gäller den här situationen.

Jag ställde frågan: Anser statsrådet att läkare har handlat fel enligt den lag som vi har stiftat? Är statsrådet beredd att upphäva den lag som Sveriges riksdag har stiftat?

Det är självklart att man skall ha samråd, och det har man. I vissa fall har man det inte, och därför brister det. Men det spelar ju ingen roll om man har samråd, när en gammal tant är så dålig att hon dör dagen efter det att hon har flyttats från sjukhuset till servicehuset. Vad hjälper då samrådet, om hon de två sista dagarna i sitt liv har uppfattat det på det sättet att hon har misshandlats så att hon inte längre har ett människovärde?

Det är ju detta som jag vänder mig emot. För att vi skall få ordning på det måste vi givetvis också ha lagar som fungerar, som inte säger att man skall handla annorlunda än vad som står i lagen.

Jag vill än en gång understryka: Skjut inte över skulden på sjukvårdspersonalen i första hand! Samråd skall ske; det är en normal företeelse i normalt umgänge. Det är lagen som det är fel på, och därför måste man göra justeringar.

Anf. 29 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Raljera inte om det här! Jag säger ju att jag håller med om att det inte skall få gå till så att man flyttar människor i onödan när de är döende eller mycket svårt sjuka. Det finns utrymme för att sköta detta i de lagar vi har nu.

Jag säger också att sådana här frågor och fall behandlas dagligen i svensk sjukvård. Vi blir båda lika upprörda över de fall som rapporteras till oss, och då säger jag att vi har en åtgärdsplan för att åtgärda detta.

Vad är det som Göte Jonsson tror skulle bli bättre? Är det att återgå till ett annat ekonomiskt system, dvs. att ha andra ekonomiska incitament? Då är vi snart tillbaka i just den situation som rådde när det uppstod en debatt om vad vi skulle göra med långvårdsavdelningarna, där svårt sjuka människor låg i sjukhuskorridorerna därför att det inte fanns någon som ville ta över ansvaret. Det hände också med svårt sjuka och döende människor, som var medicinskt färdigbehandlade, och inte bara med dem som var friska eller kunde tas hem.

Det är alltid så att det åvilar läkaren att bedöma de medicinska effekterna. Det gäller också effekterna av att flytta en människa; det är självklart att ansvaret ligger på läkaren också i den situationen. Jag tror att de i de allra flesta fall kan hantera detta. För dem som inte kan hantera det skall det finnas råd och anvisningar så att de vet precis vad som gäller. Framför allt skall de samråda med de anhöriga och se till att respektera patientens vilja.

Jag tror att allting som vi nu gör pekar i just den riktningen. Med Prioriteringsutredningen, lokala vårdprogram, Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, som har fått ett starkt stöd i remissomgången, och en bättre samverkan mellan huvudmännen, kan vi klara denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1996/97:17 om myndigheters saklighet och opartiskhet

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Ola Karlsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att se till att de myndigheter som sorterar under Arbetsmarknadsdepartementet iakttar saklighet och opartiskhet samt förmedlar korrekt information. Ola Karlsson har också ställt frågan om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att kompensation skall kunna utgå till dem som drabbas av förluster till följd av felaktig information från myndigheterna.

Ola Karlssons frågor är föranledda av att ett företag har gjort gällande att det lidit skada genom information som givits i ett pressmeddelande från Arbetslivsinstitutet. I det fall som Ola Karlsson refererar till har Justitiekanslern efter prövning beslutat att lämna ett skadeståndsanspråk från företagets sida utan bifall.

Naturligtvis måste höga krav ställas på att korrekt information utgår från myndigheter. Kravet på att förvaltningsmyndigheterna iakttar saklighet och opartiskhet i sin verksamhet är grundlagsfäst (1 kap. 9 § rege- ringsformen).

När det gäller enskilda ärenden som är eller har varit föremål för be- handling hos en myndighet vill jag påpeka att jag som statsråd varken bör eller får ingripa. Arbetslivsinstitutet har dock informerat mig om att ett arbete pågår vid institutet för att ytterligare skärpa rutinerna kring granskningen av pressmeddelanden.

När det gäller det allmännas skadeståndsansvar framgår det av 3 kap. 2 § i skadeståndslagen att stat eller kommun skall ersätta personskada,

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*svar på
interpellationer*

sakskada eller ren förmögenhetsskada, som har vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Om felaktig information lämnas av det allmänna utan att det sker vid myndighetsutövning, kan ansvar inte komma i fråga enligt den bestämmelsen.

Kommittén för översyn av det allmännas skadeståndsansvar föreslog i sitt betänkande (Det allmännas skadeståndsansvar, SOU 1993:55) att ansvaret för felaktig myndighetsinformation skulle utvidgas till att även omfatta vissa fall som inte har samband med myndighetsutövning. Förslaget bereds för närvarande inom Justitiedepartementet tillsammans med kommitténs övriga förslag. Det är ännu inte möjligt att ge besked om vilka åtgärder som regeringen anser vara motiverade. Med nuvarande planer räknar Justitiedepartementet dock med att regeringen skall kunna besluta om en proposition under våren 1997.

Anf. 31 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag skall börja med att tacka för svaret, även om jag tycker att svaret är litet tunt. Jag hade hoppats att få höra – att tro är väl att ta i litet för mycket – Margareta Winberg säga: Vi är beredda att åtgärda det som är eller upplevs vara ett hinder för företagsamheten. Det är ett av flera viktiga sätt för att få ned arbetslösheten.

I stället tycker jag att det svar som jag får höra andas ointresse och litet nonchalans.

Om någon för tre månader sedan hade frågat mig om något sådant här kan hända i Sverige, hade jag svarat att vi har höga krav på att myndigheter iakttar saklighet och opartiskhet och att vi ställer mycket höga krav på att en korrekt information utgår från myndigheterna.

Jag har sedan fått höra talas om detta fall, ett litet företag, Ovolin i Karlskoga, som blev misshandlat av en myndighet som är underställd Margareta Winberg. Företaget blev misshandlat i ett pressmeddelande som kom från Arbetslivsinstitutet.

Låt mig citera Kurt Andersson vid Arbetslivsinstitutet: ”Uppståndelsen orsakades inte av rapporten, men väl av en felaktig och totalt missvisande pressrelease som Institutets informationsenhet lämnat ut till massmedia. Pressreleasen som lämnats till massmedia var en helt annan version än den jag godkände. På informationsenheten hade man ändrat texten – spetsat till formuleringarna som dom uttrycker det. Som ni förstår känner jag mig blåst, överkörd av vår egen informationsenhet. Men! Jag tror inte att en ny pressrelease skulle tjäna något syfte, annat än visa på brister i vår organisation, därför kommer jag inte att försöka mig på någon korrigering i massmedia, annat än vid nya, kommande intervjuer etc.”

Jag har full förståelse för att statsrådet inte kan gå in i det enskilda fallet. Men jag tycker ändå att det hade varit på sin plats att Margareta Winberg hade frågat sig hur sådant här kan förekomma och att statsrådet hade gett uttryck för en ambition i det här fallet.

Tycker statsrådet att det är rimligt att en myndighet kan lämna ut ett pressmeddelande som är uppenbart felaktigt och som myndigheten i det här fallet dessutom erkänner är felaktigt? Borde det inte vara rimligt att ställa krav på ersättning från myndigheten när ett uppenbart felaktigt meddelande har gått ut? I stället andas svaret: Inga åtgärder, eller vänta och se. Jag tycker att det är beklagligt, därför att jag tror att om vi skall lyckas minska arbetslösheten så måste vi stärka företagandets villkor. Vi

måste ta bort de hinder som plågar och misshandlar företag i deras kamp för bl.a. nya jobb här i Sverige.

Prot. 1996/97:20
29 oktober

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Först vill jag kommentera Ola Karlssons inledning. Det låter nästan som om den olycka som har inträffat skulle vara ett generellt hinder för företagsamhet i Sverige. Det är väl ändå att beskriva saken något felaktigt.

Hinder för företagande skall elimineras så långt det låter sig göras. En debatt om detta skall vi ju t.ex. ha i morgon, då vi här i kammaren skall tala om arbetslösheten och sysselsättningen.

Vi har i Sverige väldigt höga krav på saklighet och opartiskhet. Men det är klart att det kan inträffa fel och misstag, vilket ju är vad som har hänt i det här fallet. Detta är ingen regel, utan detta är verkligen ett undantag. Jag har full förståelse för att både företaget och Ola Karlsson blir upprörda över att det har begåtts ett misstag, för det är ett misstag som har begåtts.

Ola Karlsson tycker också att jag borde ha ställt mig frågan hur sådant här kan förekomma. Det är självklart att jag har ställt mig den frågan. Det är bara det att jag inte kan redovisa alla samtal som jag och mina tjänstemän har haft i detta ärende för att få en bild av hur detta kunde ske och vad som görs för att det skall förhindras i fortsättningen. Vad jag har sagt är att rutinerna nu har setts över för att inte sådana här misstag skall uppstå i framtiden.

Jag kan inte heller här och nu säga att på grund av det inträffade skall detta företag få ersättning, dels därför att jag inte kan gå in i ett enskilt fall, dels därför att vi har en lagstiftning att följa. Vad jag generellt kan säga är att denna lagstiftning blir föremål för översyn i samband med att Justitiedepartementet skriver en proposition på basis av den utredning som jag just har redovisat.

Anf. 33 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Statsrådet inledde med att säga att problemen skall åtgärdas så långt det låter sig göras. Men vilken är då regeringens ambition när det gäller att skärpa skadeståndsansvaret? Vill man skärpa skadeståndsansvaret? Vill man att det skall vara möjligt för företag att få ersättning i de fall man drabbas av felaktig myndighetsinformation?

Det är alldeles uppenbart så, att det förekommer att företag drabbas av felaktig information. I dag har de inte rätt till ersättning. Jag tror att det vore en väldigt bra signal från statsrådet om hon sade att vi självklart skall göra någonting åt detta och att vi självklart skall skärpa skadeståndsansvaret. Det skulle betyda väldigt mycket för de företag som drabbas, medan det för staten skulle röra sig om mycket marginella kostnader. Jag tror att den signalen eller symbolen skulle vara väldigt värdefull. För en gångs skull är arbetsmarknadsministern beredd att också se till företagens villkor.

Jag tror att en av de allra viktigaste åtgärderna framöver just är att plocka bort hinder, ett efter ett, allteftersom vi identifierar dem i den långa räckan av politiska frågeställningar som dyker upp. Då räcker det

svar på
interpellationer

enligt min uppfattning inte att som Margareta Winberg bara avisera en kommande proposition och inte ens ha en ambition med i svaret.

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Vad vi talar om här är ett misstag som har begåtts. Det har skett i form av ett pressmeddelande. Detta har prövats av Justitiekanslern. Justitiekanslern har konstaterat att det som är gjort inte har samband med myndighetsutövningen. Man kan alltså inte säga att ett pressmeddelande eller den typen av information kan anses utgöra myndighetsutövning. Den lagstiftning som finns i dag innebär att det skall finnas ett klart samband med myndighetsutövning för att företaget skall ha rätt till skadestånd. JK säger att så inte är fallet, och därför lämnar man skadeståndsanspråket utan bifall.

Vad vi nu diskuterar är om vi skall förändra lagstiftningen så att också t.ex. denna typ av information – ett pressmeddelande – skall kunna berättiga till skadestånd. Det är en delvis ny princip som man skall sjösätta, om man nu skall göra det. Detta kräver litet omtanke och analys. Det finns en utredning. Den granskas nu på Justitiedepartementet. I vår kommer ett förslag. Det är den beredningsprocess som vi har i Sverige. Jag tror att vi skall vara måna om den. Den borgar för att de förslag som, visserligen efter ett tag, kommer fram ändå är ordentligt genomlysta och analyserade och också har en ordentlig förankring.

Anf. 35 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag anser att det är mycket allvarligt när myndigheter sprider felaktig information. Jag tycker att ett skärpt skadeståndsansvar borde vara alldeles självklart när myndigheter gör så här, så att de får betala för de kostnader som den felaktiga informationen innebär.

Det är sådant som framför allt drabbar de små företagen. Det är de företag som inte själva har råd att betala dyra annonskampanjer och annonskostnader för att rätta till den information som en statlig myndighet har spritt – i detta fall en myndighet som är underställd Margareta Winberg.

Statsrådet ger en mycket bra redovisning av gällande lagstiftning på området. Jag saknar fortfarande en ambition eller avsiktsförklaring från Margareta Winberg. Tycker statsrådet att detta är en bra ordning? Är det rimligt att företag som drabbas av felaktig myndighetsinformation inte har rätt till skadestånd? Är det rimligt att små företag själva genom annonskampanjer skall få gå ut och rätta felaktig myndighetsinformation när myndigheten själv har erkänt att informationen har varit felaktig, men undvikit att gå ut och rätta? Tycker Margareta Winberg att detta är en bra ordning?

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag delar Ola Karlssons uppfattning om att det är mycket allvarligt. Jag har också full förståelse för att ett litet företag, till skillnad från ett som är större, drabbas hårdare av ett sådant misstag.

Justitiekanslern har överlämnat ärendet till Arbetskyddsstyrelsen, därför att man också har klagat på Arbetslivsinstitutets hantering av ären-

det. Arbetarskyddsstyrelsen har i egenskap av central förvaltningsmyndighet att pröva dessa klagomål.

Jag delar uppfattningen att det är allvarligt. Jag förstår oron. Det som jag nu har redovisat görs. Jag är för dagen inte beredd att föregå justitieministerns och Justitiedepartementets beredning av frågan. Svar på de frågor som Ola Karlsson i övrigt har ställt kommer till våren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 1996/97:21 om citytunnel i Malmö

Anf. 37 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Kerstin Warnerbring har ställt följande frågor om citytunneln i Malmö. Vilka andra investeringar lyfts bort ur planeringen eller senareläggs för att en citytunnel skall finansieras? Vilka samhällsekonomiska bedömningar har gjorts av citytunnelns lönsamhet i förhållande till andra investeringar? På vilka sätt har regeringen uppfyllt kraven om miljökonsekvensbeskrivningar?

Bakgrunden till frågorna är att regeringen som företrädare för staten samt Malmö stad och trafikhuvudmannen för Malmöhus län den 7 oktober 1996 skrev under en avsiktsförklaring om genomförande och finansiering av en citytunnel i Malmö.

Citytunneln är en långsiktig satsning som kommer att effektivisera och miljöanpassa trafiksystemet i Malmöregionen. En huvuddel av den nytta som citytunneln skapar för den spårbundna persontrafiken väntas komma regionalstågen i Skåne, de s.k. Pågatågen, till godo. Naturligtvis kommer också förutsättningarna för den framtida persontrafiken över sundet att förbättras. En kollektivtrafikresa från kust till kust kommer att bli snabbare, bekvämare och mer miljövänlig. Därmed blir den spårbundna kollektivtrafiken mer konkurrenskraftig gentemot vägtrafiken i regionen. Samtidigt kommer en bekväm arbetspendling mellan Skåne och Köpenhamnsområdet att möjliggöras.

I det nationella perspektivet finns två viktiga skäl till citytunneln. För det första är det i nationens intresse att Sveriges tredje stad kan få en ökad tillväxt och sysselsättning. Malmö har för närvarande en mycket hög arbetslöshet, och det största kommunala skatteutjämningsbidraget i Sverige. För det andra är den internationella godstrafiken på järnväg av stor betydelse för det svenska näringslivets konkurrenskraft samt för möjligheterna att minska vägtransporterna och miljöbelastningen.

Genom att citytunneln effektivt kan avlasta Kontinentalbanan genom Malmö med upp till två tredjedelar av all tågtrafik kan godstågens tillgång till Öresundsbron och till hamnarna söder om Malmö tryggas. Miljön längs Kontinentalbanan kommer med en citytunnel att förbättras jämfört med dagens situation. Regeringen har därmed kunnat ge tillstånd i enlighet med miljöskyddslagen till fortsatt drift av trafiken på Kontinentalbanan.

Detta förhållande rättfärdigar dock inte att tågtrafiken via citytunneln leder till ytterligare miljöpåverkan. Tunnelns omgivningspåverkan har studerats i den utredning om teknik och kostnader som ligger till grund

för avsiktsförklaringen. En miljökonsekvensbeskrivning kommer att upprättas i enlighet med lagen om byggande av järnväg när projektet detaljprojekteras.

Som jag tidigare sagt finns det flera skäl till att citytunneln bör komma till stånd. Öresundsbron är endast ett av dessa. I denna situation har det varit en utgångspunkt för regeringen att inte endast åstadkomma en lösning för den nationella godstrafiken på järnväg utan också, när detta nu är möjligt, att skapa förutsättningar för regionen att utvecklas. Det är särskilt svårt att förbigå en sådan möjlighet i detta fall, när regionen är beredd att själv bära en stor del av investeringarna i framtiden.

Regionen har i avsiktsförklaringen ställt sig positiv till att ansvara för finansiering och genomförande av de förbindelsespår som är nödvändiga för den regionala kollektivtrafiken samt av två stationer som främst kommer att användas för regionala resenärer. Regionen har också tagit en stor del av ansvaret för nödvändiga ombyggnader vid Centralstationen.

Regeringen har i avsiktsförklaringen ställt sig positiv till att låta ca 1,8 miljarder kronor från den framtida stomnätsplanen gå till projektet. Inga projekt i den nuvarande stomnätsplanen trängs därför undan av en city-tunnel.

Vilka investeringar behövs om inte citytunneln kommer till stånd? Om en bättre miljö längs Kontinentalbanan skall åstadkommas krävs i så fall ett nytt godsspår runt staden, men reduktionen av antalet tåg på Kontinentalbanan blir då inte lika stor som med en citytunnel. Det blir också en sämre lösning för godstrafiken om man inte skall investera för ett långt högre belopp än vad regeringen nu vill lägga in i en citytunnel.

Kerstin Warnerbring skriver i sin fråga att Kommunikationskommittén till sitt delbetänkande använt samhällsekonomiska modeller och att kommittén också påtalat vikten av att sådana modeller används vid planering av infrastrukturprojekt. Regeringen har konstaterat att med hjälp av dessa modeller har Kommunikationskommittén kommit fram till att 1,7 miljarder kronor kan motiveras att användas för godsåtgärder i Skåne. Regeringen anser därför att avsiktsförklaringen bör vara förenlig med Kommunikationskommitténs förslag.

Avsiktsförklaringen kommer nu att vara underlag för en förhandlingsman som skall upprätta ett avtal mellan de olika parterna. Regeringen kommer därefter att inhämta nödvändiga bemyndiganden från riksdagen.

Anf. 38 KERSTIN WARNERBRING (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet så mycket. Tyvärr gav statsrådet inga svar på mina frågor. Jag får väl snarast se hela detta inlägg som ett försvarstal för citytunnel. Jag önskar fortfarande få svar på de frågor jag ställde.

Vilka andra investeringar är det som får stryka på foten för tunnelns skull? Vi får ju en ny stomnätsplan från 1998. Där står nya objekt på tur. Vissa har stått på tur länge, andra en kortare tid. Statens budget tål inte några extravaganser, varför naturligtvis projekt för motsvarande kostnad måste lyftas bort eller flyttas på en obestämd framtid – såvida inte regeringen har hittat några andra pengar som vi andra inte vet något om.

Det är också viktigt att få veta hur de samhällsekonomiska bedömningar ser ut som har gjorts av tunnelns lönsamhet i förhållande till andra

investeringar. Sådana måste väl i alla fall ha gjorts? Annars förstår jag inte hur man kan veta att just citytunneln blir så bra för den regionala kollektivtrafiken, och att det just är den som gynnar godstrafiken mest. Att som ministern hänvisa till Kommunikationskommitténs betänkande låter sig inte göras eftersom man i detta på s. 84 kan läsa: Tillräcklig lönsamhet har ej kunnat beräknas för citytunneln, som därför ej ingår i förslaget. Det handlar alltså om de 1,7 miljarder som Kommunikationskommittén anser behövas för godsåtgärder i Skåne.

Regeringen skriver i sitt förslag till miljöbalk på s. 311 följande: Beskrivningar av miljökonsekvenserna bör systematiskt komma in i ett tidigt skede av den politiska processen och skall som allmän regel innefattas i propositioner och andra förslag till övergripande beslut av strategisk karaktär. Även i EU-direktiv finns det krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Enligt naturresurslagen borde olika alternativ till leder, också s.k. nollalternativ, ha beskrivits. Vi har över huvud taget inte sett några sådana rörande Öresundsbrons kringfartsleder.

Den miljökonsekvensbeskrivning som enligt statsrådet skall göras i enlighet med lagen om byggande av järnväg kommer ju först i ett senare skede. De andra har en helt övergripande karaktär och borde alltså göras.

För övrigt kan vi väl inte anse att det är förenligt med ett modernt, miljömedvetet samhälle att god miljö skall innebära att man utsätter mer än 10 000 personer för de störningar som 27 740 godståg på Kontinentalbanan varje år skall ge upphov till. Det är inte persontågen dessa människor klagat över, det är godstågen. 70 % av allt farligt gods som transporteras till Sverige går genom Skåne. Det kan inte vara förenligt med en god och säker miljö att detta skall transporteras genom tätbebyggda samhällen och rakt genom Malmö.

Fru talman! Jag vore tacksam om statsrådet nu skulle vilja ge mig svar på min tre frågor: Vilka projekt trängs undan av citytunneln? Hur ser miljökonsekvensbeskrivningarna ut? Vilka samhällsekonomiska analyser har gjorts?

Anf. 39 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Inte heller jag är nöjd, men skälet är kanske litet annorlunda.

Jag menar att man skall bygga broar mellan folk, och bygger man broar skall det också gå att komma upp på dem. Vi i Skåne har sedan 1870-talet längtat efter att få en fast förbindelse till Danmark. Vi har gång på gång haft projekt uppe. Nu är äntligen det bygge i gång som vi så intensivt har hoppats på, och som i Skåne har väckt så få protester.

Det är viktigt att vi, när bron nu kommer, också kan få vettiga påfarter. Jag kan inte förstå varför vi skall behöva vänta i fem år på att man skall lösa brons påfartsproblem. Den förseningen tycker jag är upprörande. Den skapar dessutom, som fru Warnerbring här redovisade, svårigheter med ökad trafik för dem som bor intill Kontinentalbanan. Enligt min uppfattning är det av miljöskäl utomordentligt angeläget att komma i gång med byggandet av citytunneln så att man slipper den belastning som 10 000 människor kommer att utsättas för under de fem år det dröjer innan det här kommer i gång.

Öresundsregionen har 3,2 miljoner invånare. Det är fyra universitet som skall knytas samman i ett nätverksuniversitet med snabba tågförbin-

delser. Detta skall vi alltså vänta på fem år längre än vad som hade varit nödvändigt. Vi skall vänta fem år efter det att bron är färdig för att man inte kommer i gång med en ordentlig citytunnel. Det tycker jag är ett stort bekymmer för regionen. Det gör också att vi får större svårigheter att få en vettig trafik till Kastrup, som är den naturliga flygplatsen för vår region och som kommer att betyda väldigt mycket för näringslivets uppbyggnad i Skåne.

Jag tror att det är bra med starka regioner. Jag är mycket glad att vi fått bron. Jag är dock milt sagt besviken på att vi skall behöva vänta så här länge på att få vettiga påfarter till bron. Jag vill därför ställa frågan: Är statsrådet beredd att snabba upp takten så att vi slipper miljöproblem under så lång tid i väntan på tunneln?

Anf. 40 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag har några korta och enkla frågor till statsrådet med utgångspunkt från det svar hon lämnat. Jag skulle vilja be om några klargöranden. Jag anser t.ex. inte att det är tillräckligt klargjort vilket tidsperspektiv som gäller för den här investeringen som är så pass betydande. Anser kommunikationsministern att det här är en investering som tryggar och breddar möjligheten till godstrafik på spår i framtiden, särskilt med tanke på EU-perspektivet, eller är det här, som svaret antyder, en åtgärd för att avlasta de problem som finns i dag? Hur pass mycket framtidsinvestering är det här?

Sedan undrar jag också om kommunikationsministern skulle kunna klargöra en formulering om att godstågens tillgång till Öresundsbron och till hamnarna söder om Malmö tryggas.

Jag undrar självfallet vilken ställning hamnarna söder om Malmö kommer att ha i framtiden. Där gäller samma fråga om tidsperspektivet. På vilket sätt gynnas hamnarna söder om Malmö godsmässigt av investeringen i ett långt perspektiv?

Detta är en investering som framför allt omfattar persontrafiken och pendligen. Har det gjorts någon social analys av investeringen - när man nu talar om arbetstillfällen - som visar var i regionen huvuddelen av de nya arbetstillfällena kommer att skapas? Kommer det att vara i Malmö? Kommer man att pendla från Malmö, arbeta i Köpenhamn eller i det området och sedan komma tillbaka till Malmö och sova där? Det är kanske litet hårt draget. Men jag hoppas att statsrådet förstår tanken.

Anf. 41 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag börjar med Kerstin Warnerbrings frågor, eftersom Kerstin Warnerbring var först i debatten. Jag kan förstå att Kerstin Warnerbring tycker att det är ett försvarstal för citytunneln. Jag tycker att det är väldigt bra att vi nu äntligen har kommit fram till en lösning för kollektivtrafiken i Malmö.

Jag kan i ett svep svara på Bertil Perssons fråga. Också jag beklagar att det har tagit så lång tid. Jag kan beklaga att man när man tillsatte en skicklig utredningsman år 1994, under den tid som Centern satt i regeringen, inte lyckades att vid det tillfället komma fram till en lösning som gick att realisera. Vi kan återkomma till vad det möjligtvis berodde på,

men jag beklagar det. Det är också det som har gjort att det tar så lång tid.

Jag kan fortsätta med att förklara varför det tar så lång tid. Det har varit viktigt i avsiktsförklaringen att inte komma med några förhoppningar som inte går att verkställa. Förhandlingsmannen måste ha några månader på sig. Han har fått tid till den 28 februari. Därefter är det ett ganska omfattande bygge, och det tar tid. Det är bättre att ha en tidsutdräkt som säkerställer vissa reserver i tiden än att vara för optimistisk och göra en felaktig prognos. Jag hoppas självfallet att det skall gå att skynda på tidsplanen.

Sedan tillbaka till Kerstin Warnerbrings fråga om järnvägsinvesteringar. Jag förmodar att Kerstin Warnerbring kanske också funderar över väginvesteringar. De investeringar som ligger i den nuvarande stomnätsplanen är icke berörda. I den kommande stomnätsplanen finns resonemang om ett yttre godsspår förbi Malmö och en riksbangård Syd. De har man kostnadsberäknat. Det är de som diskuteras och lyfts framåt eller lyfts utåt i tiden. De är inte så att några andra delar av Sverige eller några andra spårinvesteringar kommer att behöva drabbas. Detta gäller finansieringen.

Den andra frågan gäller miljöfrågorna och miljöbalken. Det finns ett utredningsförslag om att man skall göra tidiga miljöprövningar. Det är ett utredningsförslag. Regeringen har inte tagit ställning till varje detalj i utredningsförslaget. Det finns delade meningar om för- och nackdelar när man skall komma in med konsekvensbeskrivningar. Vad regeringen i dag faktiskt är skyldig att hålla sig till är den nuvarande lagen. Den nuvarande lagen är järnvägslagen. I den är väldigt tydligt uttalat när miljökonsekvensbeskrivningar skall göras. Det var om miljökonsekvensbeskrivningarna.

Jag tror att det var de frågor som Kerstin Warnerbring ställde. Vi får återkomma om det var någonting som jag missade där.

Sedan till de konkreta frågor som Elisa Abascal Reyes ställde. Vilket tidsperspektiv gäller för spår i framtiden? Vad är framtiden när det gäller trafikinvesteringar? Vi gör inriktningsplaneringar som sträcker sig tio år framåt i tiden. Det är de som man brukar ha en någorlunda bra tidskontroll på. När det gäller Trelleborg och de andra sakerna får jag återkomma till dem.

Anf. 42 KERSTIN WARNERBRING (c):

Fru talman! Nu fick jag i varje fall svar på min första fråga, nämligen vilka andra projekt som kommer att få stryka på foten för att man skall kunna finansiera citytunneln. Det handlar om det yttre godsspår som kommer att finnas med i stomnätsplanen för 1998, eller som har funnits med i planerna för nästa stomnätsplan. Statsrådet säger att yttre godsspåret antingen kommer att lyftas fram i tiden eller fullständigt lyftas bort.

Då måste jag återkomma till den fråga som jag nu har ställt två gången - en gång skriftligt, och en gång muntligt alldeles nyligen. Jag ställer den igen: Vilka samhällsekonomiska analyser är gjorda? Vilka samhällsekonomiska analyser visar att citytunneln är absolut bäst för att man skall kunna garantera svenskt näringsliv goda transportmöjligheter till övriga Europa i framtiden?

Prot. 1996/97:20

29 oktober

svar på

interpellationer

Det yttre godsspåret är en garanti för att man också långt in i framtiden skall kunna garantera fritt fram för godset. Det yttre godsspåret har krävts av åtskilliga kommuner i sydvästra Skåne. Nu sist vet jag att Lunds, Lomma, Kävlinge och Svalövs kommun har bestämt sig för att uppvakta kommunikationsminister Uusmann med ett krav på att få ett yttre godsspår, eftersom det är fullständigt oacceptabelt med de farliga godstransporter som går rakt igenom dessa tätbebyggda kommuner och som dessutom skall fortsätta rakt igenom Malmö.

Det yttre godsspåret är kostnadskalkylerat till 1–1,5 miljard kronor. Det är lägre än det bidrag som staten nu har tänkt ge till citytunneln, som på sikt över huvud taget inte löser problemen med godstransporterna. Jag undrar om det är meningen att godset skall fraktas i citytunneln på nätterna såsom kommunstyrelsen i Malmö tyckte att det vore lämpligt att göra. Jag kan bara konstatera att järnvägen i så fall är totalt utslagen som gods-transportör. Då tar lastbilarna över.

Jag har fortfarande inte fått svar på vilka samhällsekonomiska analyser som visar att lösningen på kollektivtrafikproblemen i Skåne heter citytunneln. Det är åtskilliga kommuner i Skåne som anser att citytunneln över huvud taget inte kan lösa deras kollektivtrafikproblem. Den försörjer inte de allra största pendlarstråken från Trelleborg och Näset till Malmö. Den försörjer heller inte de boendetäta eller arbetsplatstäta områdena i Malmö.

Citytunneln är med andra ord en lokal tunnelbana för invånare i Malmö. Den är naturligtvis – det vill jag inte på något sätt strida emot – väldigt bra för dem som tänker åka till Köpenhamn och gå på teater, restaurang eller liknande. Men jag vill gärna veta vilka samhällsekonomiska analyser som har gjort att regeringen bestämmer att detta enorma högriskprojekt skall gå före andra betydligt mycket viktigare satsningar på kollektivtrafiken och godstrafiken i Skåne.

Det vill jag veta inte minst med tanke på vad man utsätter de 10 000 boende runt kontinentalbanan för framför allt under de år detta bygge pågår men även på lång sikt, eftersom regeringen uppenbarligen har fastnat för att Kontinentalbanan skall sköta godstransporterna i framtiden, trots att vi inte över huvud taget har några garantier för att den kommer att räcka till när den internationella handeln ökar i framtiden.

Anf. 43 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Detta med samhällsekonomi är viktigt. Den viktigaste insats som man kan göra för en god samhällsekonomi är att skapa starka regioner, att skapa förutsättningarna för detta. Nyckelfrågan är goda kommunikationer, framför allt möjligheten att nå universiteten och att nå flygplatsen. Där är citytunneln en viktig länk i den broförbindelse som vi nu får.

Fördelen med citytunneln ur denna synvinkel är att Malmö sätts i ett riktigt sammanhang med hållplatser såväl på Centralstationen som i det arbetsplatstäta området vid Triangeln och i det nya högteknologiområde som kan växa upp i Hyllie.

Om man i stället körde tågen runt Malmö, skulle Malmö bli en återvändsgränd utan någon egentlig roll i det ekonomiska landskapet och i de kommunikationer som förenar framför allt universiteten, inte teatrar. Därför är det så viktigt att vi kommer loss.

Kom också ihåg att detta är en viktig miljöinvestering. Det här bär sig inte nu, utan det är bilarna som får ta detta. Ju längre vi väntar med citytunneln, desto längre dröjer det innan folk tar tåget i stället för bilen till Köpenhamn, till flygplatsen och till universiteten. Detta är en miljöfara.

Däremot är det bra att tunneln borras så att man inte behöver fälla en massa träd och förstöra mark och områden i centrala Malmö, utan att man lägger den på ordentligt djup. Men det är ett bekymmer att man får vänta så länge på järnvägen och att man under de fem åren hinner vänja sig vid att ta bilen.

Därför är det angeläget att statsrådet – om det finns möjligheter – skyndar på denna lösning.

Anf. 44 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag tror att det måste ha blivit något fel i kommunikationsministerns svar eller så uttryckte jag mig ovanligt klumpigt. Jag kan nämligen inte tänka mig att tidsperspektivet för citytunneln skulle vara tio år. Trafikprognoser görs ju mycket längre framåt i tiden, och vi brukar vanligtvis räkna på 25–30 år. Det är vad man rimligen kan prognosticera.

Vi bör också ha i minnet den kommande godstrafiken från den europeiska unionen och det faktum att man där lägger större tonvikt vid utbyggnad av motortrafiken än av järnvägstrafiken. EU:s egna beräkningar har visat att transporterna till följd av den inre marknaden kommer att ge de värsta miljökonsekvenserna. Detta är något vi måste förebygga.

I det perspektivet är det oerhört viktigt att fråga sig på vilket sätt en sådan här investering verkar i ett framtidsperspektiv. Det gäller självfallet också att stärka Karlskronas ställning liksom hamnarna söder om Malmö.

Min andra fråga borde jag kanske egentligen ställa till Bertil Persson, som har talat mycket om arbetstillfällen. Men givetvis bör frågan också ställas till kommunikationsministern, som är en upplyst och klok människa. Hon har säkert någon åsikt om detta. När man talar om pendling, investeringar och utveckling av en region måste man självfallet se hur regionens olika delar utvecklas.

Hur ser ni på Malmö? Innebär detta att man skall pendla från Malmö eller ser ni verkligen någon potential för ökade arbetstillfällen i Malmö? Vilka studier har gjorts? På vilket sätt verkar citytunneln?

Det viktigaste jag vill ha svar på är om detta är en tillfällig lösning för att avhjälpa akuta problem eller om det är en framtidsinvestering. Hur kommer det att se ut i framtiden?

Anf. 45 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det är bra att Elisa Abascal Reyes och jag får reda ut detta. Det är naturligtvis inte så att citytunneln *eller* Kontinentalbanan *eller* ett eventuellt yttre godsspår förbi Lund bara skulle vara lösningar för tio år framåt. Alla infrastruktursatsningar är långsiktiga. När vi är kortsiktiga brukar vi räkna med 30–50 år.

Citytunneln är en kollektivtrafikled. Godstågen går på Kontinentalbanan. Som vi ser det nu kan godstrafiken i det läget så småningom mycket väl gå på ett yttre godsspår runt Lund. Kontinentalbanan och det yttre spåret utanför Malmö har vi diskuterat i samband med citytunneln. De skall avlasta kollektivtrafiken.

Tidsperspektivet gäller en bra bit in i nästa sekel. De investeringsriktningar som vi gör sträcker sig tio år framåt i tiden, eftersom det är den tid man kan överblicka vad gäller investeringspengar. Men varje investering som görs räcker åtminstone 50 år.

Elisa Abascal Reyes frågade också om var arbetsmarknaden kommer att finnas. Det är en väsentlig och intressant fråga att diskutera. Från andra storstadsområden vet vi ju att det är utbildningsmöjligheter, spetsindustri och goda kommunikationer som är tillväxtmotorer.

Malmö är den region i Sverige som har lägst andel kollektivtrafik. Man kan säga att det jämfört med Stockholm är fler som cyklar i Malmö, men Malmö har dock en väldigt liten andel kollektivtrafik. Det beror på att det är och har varit krångligt att resa kollektivt i Malmöområdet. Av den anledningen är det oerhört väsentligt att denna region får ordning på sina möjligheter på kollektivtrafikens område.

Vi binder ihop Malmö, Lund och Köpenhamn: Läkemedelsindustrin, Lunds tekniska högskola, Malmö universitet och Köpenhamns utbildningsmöjligheter och arbetsmarknad.

Det är i dag inte lätt att säga om folk kommer att pendla åt det ena eller det andra hållet. Jag är övertygad om att pendlingen kommer att gå både från Köpenhamn till Malmö och åt andra hållet. Det är det som är poängen med att vidga arbetsmarknaden. Var och en har större valmöjligheter, och vi har större avknopningsmöjligheter i spetsindustrin. Det är också detta som skapar tillväxt.

Det är inte lätt att göra beräkningar på sådant, när man gör den typen av samhällekonomiska bedömningar som bl.a. Kommunikationskommittén har varit skyldiga att göra. Inte desto mindre är dessa visioner oerhört viktiga för utvecklingen, även om de inte är beräkningsbara.

Jag kan ta exemplet med tunnelbanan, eftersom Kerstin Warnerbring ju litet föraktfullt sade att detta blir Malmös tunnelbana. Om inte några personer hade haft visionen att starta tunnelbanebygget i Stockholm är jag inte säker på att vi hade haft en lika bra utveckling av kollektivtrafiken som vi har i Stockholmsområdet i dag – trots de brister som finns. Där har vi en mycket hög andel kollektivtrafikresenärer. Jag återkommer till den delen senare.

Anf. 46 KERSTIN WARNERBRING (c):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det inte har gjorts några som helst analyser av detta projekt, vare sig samhällsekonomiska analyser eller miljökonsekvensbeskrivningar.

Trafiksituationen i framför allt sydvästra Skåne är så komplicerad att man borde ha tagit ett helhetsgrepp och gjort ordentliga analyser. Trafiksituationen påverkar ju dessutom trafiken och trafiklösningarna i hela Skåne.

Med tanke på att de två länen nu skall slås ihop hade det varit klädsamt om man i de samhällsekonomiska analyser – som för övrigt inte ens har blivit gjorda – hade tagit hänsyn till att även infrastrukturen mellan de två länen måste fungera, alltså i öst-västlig riktning.

Jag kallade det för tunnelbana, och det står jag för. Malmö har inte tillräckligt befolkningsunderlag för den här typen av högriskprojekt. Det är en helt annan sak med Stockholm.

Eftersom jag inte har fått svar på två av mina viktigaste frågor har regeringen i detta ärende kört över Koncessionsnämnden, Naturvårdsverket, lokala förvaltningar i Malmö, länstyrelsen och 10 000 boende längs Kontinentalbanan.

Regeringen upprepar sin handläggning av Öresundsbron: Först fattar man principbeslut, sedan miljöprövar man. Miljöprövningar skall göras enligt EU-direktiv och enligt Sveriges naturresurslag. Det är inte gjort. Den prövning som kommer senare, enligt lagen om järnvägs byggande, är på ett helt annat plan än den miljökonsekvensbeskrivning jag talar om. Allt detta sker bara för att man skall förse Malmö med en lokal tunnelbana.

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att det är sådant som bidrar till människors minskade förtroende för politiker och framför allt för demokratin. Alldeles för många människor är överkörda i detta ärende.

Anf. 47 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! När jag debatterar med Kerstin Warnerbring tycker jag, med förlov sagt, att detta verkar litet som den obotfärdiges förhinder.

Det borde ha tagits ett helhetsgrepp; det hade varit klädsamt, sade Kerstin Warnerbring. Ja, när beslutet om Öresundsbron fattades hade det varit klädsamt. Jag måste erkänna att det gjordes ett försök.

Men det försöket, som innebar att man gav Bengt Dennis ett utredningsuppdrag, misslyckades därför att förutsättningarna att komma fram vid det tillfället var alldeles för tunna. Av den anledningen har det krävts ett visst politiskt mod för att regeringen i dag tillsammans med regionen kommit fram till en avsiktsförklaring som ger en förhandlingsman ordentliga möjligheter att lösa kollektivtrafiken tillsammans med en vettig godstrafik för hela Skåne-regionen och för hela Malmö-, Lund- och Köpenhamnsregionen. Men det har tagit tid, och det beklagar jag.

Jag må säga att det hade varit klädsamt om detta hade gått att lösa 1994, men jag är åtminstone glad att vi i den här regeringen har haft så mycket politiskt mod att vi nu har kunnat åstadkomma detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1996/97:30 om Konkurrensverket och Posten AB

Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Per Bill har frågat mig om regeringen avser ge andra företag som kritiserats av Konkurrensverket samma stöd som Posten erhållit.

Bakgrunden till frågan är att Posten, trots att Konkurrensverket avslagit en ansökan om ett icke-ingripandebesked enligt konkurrenslagen, beslutat att införa ett nytt prisdifferenssystem i några regioner.

I regeringens proposition med förslag till ändringar i postlagen har regeringen uttalat att Posten skall bedriva sin verksamhet enligt de krav som ställs på ett dominerande företag, och att postkoncernen vid sitt bemötande av konkurrens på marknaden bör lägga stor vikt vid att bedriva sin verksamhet på ett sätt som motsvarar högt ställda krav på etik och

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*Svar på
interpellationer*

moral. Regeringen har därmed klargjort att Posten i förekommande fall skall bli föremål för samma konkurrensrättsliga prövning som andra dominerande företag.

Jag har informerats om att det av Konkurrensverkets beslut framgår att prisdifferentiering är möjlig, men att verket inte ansett det möjligt att just nu ge ett sådant generellt förhandsbesked som ett icke-ingripandebesked innebär. Därför beslutade Posten att genomföra det föreslagna systemet för prisdifferentiering. Samtidigt har Konkurrensverkets beslut överklagats av Posten. Den konkurrensrättsliga prövningen avgörs i detta fall liksom i alla andra fall ytterst av Marknadsdomstolen, och den är inte en fråga för regeringen.

Svaret på frågan är alltså att regeringen inte särbehandlar Posten i förhållande till andra dominerande aktörer. Det av Per Bill åberopade uttalandet skall ses mot bakgrund av vad regeringen, bl.a. i förslaget till ny postlag, allmänt uttalat om postmarknaden och där frågan om en rikstäckande service är en viktig regionalpolitisk fråga.

Anf. 49 PER BILL (m):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka näringsministern för svaret, som dessutom kom väldigt snabbt.

Min förhoppning var att näringsministern med skärpa och tydlighet skulle säga att konkurrenslagen har mycket stor betydelse för Sverige och för Sveriges ekonomi och att det är en viktig fråga att alla företag efterlever denna lag. Vidare hade jag hoppats få höra litet beröm av Konkurrensverket, som på ett konsekvent och sakligt sätt har skött sitt arbete. Detta arbete syftar till att verkligen få en bättre fungerande svensk ekonomi. Slutligen hade jag hoppats att ministern med skärpa skulle ta ställning för konkurrenslagen och mot lagöverträdare som Posten, SJ och SAS – för att bara nämna några av de större syndarna i konkurrensfrågor.

Tyvärr var svaret inte något riktigt brandtal för ökad konkurrens, för att lagen skall följas och för att vi skall få en bättre fungerande ekonomi. Snarare var det ett försvarstal för Postens agerande och litet av ett överslätande av ett synnerligen olämpligt uttalande av statssekreterare Magnus Persson.

Fru talman! Vad kan detta bero på? Vilka skäl ligger bakom attityden att inte bry sig om brott och överträdelse av konkurrenslagen i allmänhet och Postens försyndelser i synnerhet? Kan det bero på att det här är första gången Posten syndar, och att man därmed har litet overseende med det? Nej, knappast. Posten AB innehar faktiskt det svenska rekordet i att bli fällt av Konkurrensverket. 14 gånger tror jag Posten är uppe i nu. Kan det bero på att Posten inte är en så pass dominerande aktör att man kan vara säker på att denna lag är tillämplig? Nej, knappast det heller. På stora områden har Posten nämligen upp till 99 % av marknaden. Kan det vara så att näringsministern inte vill ha konkurrens på den svenska marknaden, eller är det så att han gillar statliga monopol? Eller kan det vara så illa att han inte vill stöta sig med de socialdemokratiska partikamrater som sitter i toppen på nästan alla statliga verk och bolag?

Fru talman! Jag tycker att det skulle vara mycket bra om näringsministern här i riksdagen på ett tydligt sätt uttalade sig för konkurrenslagen och huruvida den skall följas eller inte. Dessutom skulle det vara intressant att höra näringsministerns åsikt om att Posten, SJ och SAS hela tiden

testar de yttersta gränserna. Tycker han att det är bra? Gång efter gång blir de fällda, och i några fall har det gått så långt att det är dags att driva skadeståndsprocesser.

Jag skulle naturligtvis också tycka att det vore spännande att höra om ministern har någon kommentar till det faktum att Posten, med två ledande socialdemokrater i ledningen, är det företag som har satt svenskt rekord i att bli fällt av Konkurrensverket.

Anf. 50 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag beklagar att jag inte har svarat på frågor som Per Bill inte har ställt. Jag har däremot försökt svara på den fråga han har ställt.

Jag vill kommentera några saker. Den första är frågan om konkurrens. Konkurrens är ett medel, ett mycket viktigt verktyg, för att nå välfärdspolitiska mål – att åstadkomma snabbare och högre tillväxt och därmed också större välfärd. Den socialdemokratiska rörelsen är en konsumentrörelse. Den har sitt ursprung i fackföreningar, konsumentkooperationer och ett socialdemokratiskt parti. Den är en reaktion på monopol under industrisamhällets uppbyggnad. Socialdemokratin har alltså verkligen sina rötter i konsumentssamhället som bygger på konkurrens. Fattiga arbetare fick själva bygga alternativ till de starka producentmonopolen för att den vägen åstadkomma tillväxt och välfärd. Någon rörelse som har starkare förankring i just konsumentintresset, och som i högre grad sett konkurrensen som verktyg för att åstadkomma bättre välbefinnande för dem den representerar finns nog inte. Socialdemokratin har en oerhört stark historia på detta område. Moderaternas historia finns faktiskt i högre grad i producentmonopolens perspektiv.

Den andra frågan tycker jag att jag utförligt besvarade i interpellationssvaret. De statliga bolag som har en dominerande ställning på marknaden skall inte särbehandlas på något sätt. Konkurrenslagen gäller för dem som för alla andra. Däremot tycker jag att det är rätt naturligt att dessa stora dominerande företag faktiskt prövas oftare än företag med en liten andel av marknaden. Det är naturligt att man oftare går till Konkurrensverket för att pröva om de stora företagen handlar rätt. Jag tror att det kommit ett fyrtiotal ärenden som gäller Posten till Konkurrensverket. Av dessa har ett tiotal på något sätt lett till åtgärd.

Per Bill gillar rubriker och använder formulering fällande dom. Det har inte alls blivit fällande dom i dessa 8–10 fall, utan det har handlat om ett antal justeringar.

Jag tycker att det är bra att aktörerna på marknaden försöker sätta konkurrenslagen i praktisk funktion genom att pröva var gränserna går och att också Konkurrensverket agerar på ett sådant sätt att de också prövar gränserna. Det är ju ganska viktigt att de också är tuffa i sin hantering. Slutligen kommer de tillsammans med Marknadsdomstolen att fastställa någon form av praxis som ett resultat av den lagstiftning som riksdagen har tagit ställning till.

Sedan kom en tredje fråga om att det finns socialdemokrater i Postens ledning och att det skulle föranleda någon särskild åtgärd från min sida. Jag tror inte att en majoritet av företagsledarna i de olika företag som på ett eller annat sätt anmäls till Konkurrensverket är socialdemokrater. Jag tycker att frågan är rätt befängd över huvud taget.

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*svar på
interpellationer*

Anf. 51 PER BILL (m):

Fru talman! Jag tycker att det var bra att näringsministern så pass tydligt tog ställning för att konkurrens är bra för tillväxt, bra för landet och bra för funktionerna i ekonomin. Jag skall faktiskt också hålla med ministern om att socialdemokraterna har en del fina rötter. En av dem är just tanken på att sätta den lilla personen i centrum och att jobba mot stora monopol.

Problemet är bara att i dag har de stora monopolen förvandlats från att vara privata monopol och karteller till att väldigt ofta vara statliga i olika former. Det är där socialdemokraterna tappar perspektivet och inte inser att det är minst lika farligt när staten är monopolist som det var tidigare, för 50 år sedan, när vi hade olika privata monopol och karteller.

Jag tycker också att det var bra att höra att det inte skall vara någon särbehandling av dessa stora monopolliknande företag. Men samtidigt kan jag inte låta bli att bli litet förvånad. Posten har 99 % av marknaden och säger: Om vi inte får göra så eller så och bryta mot konkurrenslagen eller testa den 14 gånger, kommer vi inte att kunna dela ut posten i framtiden. Då måste vi ta en avgift på 1 500 kr för att folk skall få breven hemkörda till brevlådan i närheten av huset, och då kommer vi att få dra ned på olika sätt och skära sönder.

Om man inte klarar av att upprätthålla god service när man har en marknadsandel på 99 % på stora områden, hur skall den här enda lilla procenten kunna vara det som gör att Posten blir ett glänsande företag med mycket fin service?

Anf. 52 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Först vill jag säga att jag anser att den konkurrenslagstiftning som har genomförts är en bra lagstiftning. Den stöddes ju också av den dåvarande borgerliga regeringen och den socialdemokratiska oppositionen. Det finns egentligen ingenting att träta om där.

Jag tycker också att en utveckling mot en avreglering av de stora systemen är bra. Den påbörjades ju av den förra socialdemokratiska regeringen fram till 1991. Det var också i huvudsak bra. Men det fanns några områden som man ägnade för litet tid åt i tankearbetet. Det var att klara de sociala och regionalpolitiska målen.

Nu görs en utvärdering av detta dels av Lars Eric Ericsson, landshövdingen i Gävle, dels av Konkurrensverket som tittar på detta inom ett antal områden. Jag vill inte riktigt – som Per Bill – underskatta konsekvensen av avregleringen när det gäller de sociala och regionalpolitiska målen. Det är uppenbart att avregleringen av flyget har lett till besvärande konsekvenser för t.ex. Norrlands inland. Det råder inget tvivel om att det kan komma att innebära problem för landsbygd och glesbygd när vi får en väl fungerande marknad också inom postdistributionen.

Jag skulle önska att Per Bill och moderaterna var lika intresserade av att klara de regionala och sociala målen som man är av att åstadkomma konkurrens. Jag vill också vara självkritisk och säga att jag anser att vi också borde ha ägnat litet mer tid åt att fundera över hur vi klarar de sociala och regionala målen när vi öppnar de här systemen för konkurrens. Vi ägnade för litet tid åt det.

Anf. 53 PER BILL (m):

Fru talman! Jag tycker att detta var en trevlig och givande debatt. Jag tycker att det är mycket positivt att höra näringsministerns lovsång till konkurrenslagstiftningen.

Jag delar uppfattningen att det finns problem kring social service och regionalpolitiska frågor när det gäller t.ex. posthanteringen. Men jag tror faktiskt att vi här i riksdagen tillsammans kan lösa dessa frågor. Jag tror på upphandling, och upphandling av lagom stora delar, av den här servicen. Det skulle kunna ske genom en negativ auktion där man kommer in med ett anbud att driva någonting som i dag icke är lönsamt. Man får tala om hur mycket man vill ha betalt för att utföra den här uppgiften under en femårsperiod eller en treårsperiod.

Detta bör kunna ske på olika sätt. Vi skall inte göra en jätteupphandling, så att det kanske bara är Posten och möjligen något enda företag till som klarar av det. Om vi gör en del regionala, lagom stora upphandlingar, kan vi kanske få en del lantbrevbärare och andra intresserade. Det kan kanske vara sådana som kör ut mjölk eller bröd. På så vis kan vi på olika sätt hitta en mångfald av lösningar för att på ett rimligt sätt få ut posten även till dem som inte bor mitt i Uppsala eller mitt i Stockholm. Det tycker jag också är viktigt.

Anf. 54 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill bara understryka att det är viktigt att man då också är beredd till handling. Den typen av system kräver ju också en finansiering via statsbudgeten på något sätt. Det har ju inte varit moderaternas bästa gren att föreslå avgifter och skatter för att sedan finansiera sociala och regionalt angelägna uppgifter. Jag hoppas att det Per Bill nu säger också är konsistent den dagen detta inträffar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.28 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

9 § Svar på interpellation 1996/97:22 om diesel och miljö

Anf. 55 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Peter Eriksson har frågat mig om jag är beredd att verka för att jämna ut skillnaden i skattebelastning mellan nya och äldre dieslbilar, eftersom skillnaden inte återspeglar den miljöbelastning som fordonen orsakar.

Prot. 1996/97:20

29 oktober

svar på

interpellationer

I samband med att kilometerskatten slopades och ersattes med en särskild skatt på dieselolja höjdes fordonsskatten för dieseldrivna personbilar. En övergång från kilometerskatt till dieseloljeskatt innebar nämligen vissa förskjutningar i skattebelastningen mellan dieslbilar och bensinbilar till dieslbilarnas förmån. För att upprätthålla principen att den samlade beskattningen av bensin- respektive dieslbilar bör vara lika hög krävdes en femdubbling av fordonsskatten för dieseldrivna personbilar. För dieseldrivna personbilar med årsmodellsbeteckning 1993 eller äldre fördubblades dock endast fordonsskatten. Motivet till detta var att det ansågs oskäligt att femdubbla fordonsskatten för de fordonsägare som investerat i dieseldrivna personbilar under de förutsättningar som gällde enligt det tidigare skattesystemet. Detta är bakgrunden till att fordonsskatten för nya dieslbilar är högre än för äldre dieslbilar.

För att stimulera nybilsförsäljningen har försäljningsskatten på personbilar i miljöklass 1 och 2 slopats och ersatts med höjd fordonsskatt för personbilar med 50 %. För dieslbilar av årsmodell 1994 eller senare begränsades dock höjningen av fordonsskatten till 15 %, vilket innebar att skillnaden i skattebelastning mellan nya och äldre dieslbilar jämnades ut något.

Regeringen har tillkallat en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av vägtrafikens samlade beskattning. Översynen skall koncentreras till vad som är den lämpligaste avvägningen mellan försäljningsskatt, fordonsskatt, energi- och koldioxidskatt i syfte att förbättra den samlade styreffekten med avseende på trafiksäkerhet och miljö. I det sammanhanget kommer även skattebelastningen på nya respektive äldre dieslbilar att prövas. Jag är därför för närvarande inte beredd att ta ställning till om det från miljösynpunkt är motiverat att förändra skattereglerna för dieslbilar.

Anf. 56 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Skatteministerns svar handlar mest om historien, hur det kommer sig att vi har den här väldiga skillnaden mellan fordonsbeskattningen på nya dieslbilar och äldre. Det var därmed inte någon större nyhet.

Jag skall försöka formulera om frågan, så kanske skatteministern är mer intresserad av att tala om hur han ser på den här saken. Anser skatteministern att vi bör ha ett skattesystem som styr så, att de bilar som förorenar mest åtminstone inte skall ha den lägsta beskattningen utan helst bör ha en beskattning som är lika hög som eller helst högre än de bilar som förorenar mindre? Kan ministern kanske ge ett svar på den frågan?

Anf. 57 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag tycker att det var viktigt att beskriva historien för att visa på varför det är på det här sättet. Jag vet inte om Peter Eriksson var ledamot av Sveriges riksdag när beslutet fattades, men det beslutet är ändå orsaken till att vi på dieslbilar har en fordonsskatt som ur miljösynpunkt inte verkar riktigt korrekt.

Jag tycker precis som Peter Eriksson att det finns skäl att fundera över det här, och därför har nu den utredning som jag nämnde fått i uppdrag av

regeringen att se över den samlade beskattningen för vägtrafiken och också den här typen av fordonsbeskattning. Jag anser att skattesystemet skall vara ett av de medel vi använder för att fortsätta omvandlingen mot ett ekologiskt uthålligt samhälle, och då är det viktigt att man ser över också den här beskattningen.

Prot. 1996/97:20
29 oktober

*svar på
interpellationer*

Anf. 58 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Miljöpartiets inställning i de här frågorna är att vi helst vill att beskattningen läggs över mer och mer på den rörliga delen, alltså på drivmedlet, och att den mindre läggs på den fasta sidan i form av exempelvis fordonsbeskattning. Ur miljösynpunkt tror jag att det vore en fördel att ha en sådan ordning. Jag förstår att omläggningen för några år sedan har gett de här sneda styreffekterna. Jag får väl hoppas att skatteministern följer upp den här frågan och ser det som viktigt att skattesystemet inte blir snedvridande ur miljösynpunkt. Det är viktigt att se till att vi inte får en stor och gammal bilpark som skitar ned mycket och som inte beskattas utan att vi i stället får till stånd en omställning, så att de nya bilar som har en väldigt låg miljöbelastning åtminstone premieras på något sätt.

Tidigare var det så att just dieselbilar generellt innebar större miljöproblem än bensindrivna bilar, men de nya dieselbilarna har ju i stor utsträckning en väldigt låg belastning, framför allt därför att de är så energieffektiva. Det finns enligt Konsumentverkets beräkningar stora, nya dieselbilar, som inte drar mer än 4 dl per mil. Att framställa diesel är ju faktiskt också mindre energikrävande än att framställa bensin.

Den negativa syn som vi tidigare generellt har haft på diesel är alltså inte rimlig längre, och därför kanske man bör ha ett annat perspektiv.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1996/97:16 En arbetsrätt för ökad tillväxt

1996/97:43 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Luxemburg

1996/97:44 Dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna

Motioner

med anledning av prop. 1996/97:38 Överlåtelse av allmännyttiga bostadsföretag eller deras bostäder

1996/97:Bo14 av Carl Bildt m.fl. (m)

1996/97:Bo15 av Owe Hellberg m.fl. (v)

1996/97:Bo16 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

1996/97:Bo17 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

1996/97:Bo18 av Ulf Björklund m.fl. (kd)

1996/97:Bo19 av Erling Bager m.fl. (fp)

11 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 28 oktober

1996/97:42 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsministern
Den elintensiva industrin

1996/97:43 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Thomas Östros
Sponsring

1996/97:44 av *Holger Gustafsson* (kd) till statsrådet Björn von Sydow
EU och personer med funktionsnedsättning

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 november.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 oktober

1996/97:63 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern
Genförändrad mat

den 28 oktober

1996/97:64 av *Rose-Marie Frebran* (kd) till socialministern
Hälsa- och sjukvården

den 29 oktober

1996/97:65 av *Ulf Melin* (m) till utbildningsministern
Tillgången till litteratur för synskadade

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 november.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 25 oktober

1996/97:37 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Pierre Schori
Israel och Palestina

1996/97:38 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Pierre Schori
Tunneln i Jerusalem

1996/97:44 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Pierre Schori
EU:s jordbruksprojekt i Tibet

1996/97:45 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Pierre Schori
Upphandling inom FN

Prot. 1996/97:20
29 oktober

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 5 november.

14 § Kammaren åtskildes kl. 18.07.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.28 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om onsdagen den 6 november.....	1
Meddelande om svar på interpellation 1996/97:24.....	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
3 § Svar på interpellation 1996/97:25 om vapenexporten till Indonesien.....	1
Anf. 2 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	1
Anf. 3 GUDRUN SCHYMAN (v)	2
Anf. 4 BIRGER SCHLAUG (mp).....	3
Anf. 5 INGRID NÄSLUND (kd)	4
Anf. 6 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	4
Anf. 7 GUDRUN SCHYMAN (v)	5
Anf. 8 BIRGER SCHLAUG (mp).....	6
Anf. 9 INGRID NÄSLUND (kd)	7
Anf. 10 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	7
Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v)	8
Anf. 12 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	9
4 § Svar på interpellation 1996/97:15 om psykiskt funktionshindrades rätt till personlig assistans.....	9
Anf. 13 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	9
Anf. 14 GULLAN LINDBLAD (m).....	10
Anf. 15 TALMANNEN	11
Anf. 16 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	11
Anf. 17 GULLAN LINDBLAD (m).....	12
Anf. 18 KERSTIN WARNERBRING (c).....	13
Anf. 19 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	13
Anf. 20 GULLAN LINDBLAD (m).....	14
Anf. 21 KERSTIN WARNERBRING (c).....	14
Anf. 22 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	15
5 § Svar på interpellation 1996/97:23 om att sluta flytta svårt sjuka.....	15
Anf. 23 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	15
Anf. 24 GÖTE JONSSON (m).....	16
Anf. 25 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	17
Anf. 26 GÖTE JONSSON (m).....	18
Anf. 27 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	19
Anf. 28 GÖTE JONSSON (m).....	20
Anf. 29 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	20
6 § Svar på interpellation 1996/97:17 om myndigheters saklighet och opartiskhet	21
Anf. 30 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	21
Anf. 31 OLA KARLSSON (m).....	22
Anf. 32 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	23

Anf. 33 OLA KARLSSON (m)	23	Prot. 1996/97:20
Anf. 34 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s)	24	29 oktober
Anf. 35 OLA KARLSSON (m)	24	
Anf. 36 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s)	24	
7 § Svar på interpellation 1996/97:21 om citytunnel i Malmö	25	
Anf. 37 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	25	
Anf. 38 KERSTIN WARNERBRING (c)	26	
Anf. 39 BERTIL PERSSON (m)	27	
Anf. 40 ELISA ABASCAL REYES (mp)	28	
Anf. 41 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	28	
Anf. 42 KERSTIN WARNERBRING (c)	29	
Anf. 43 BERTIL PERSSON (m)	30	
Anf. 44 ELISA ABASCAL REYES (mp)	31	
Anf. 45 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	31	
Anf. 46 KERSTIN WARNERBRING (c)	32	
Anf. 47 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	33	
8 § Svar på interpellation 1996/97:30 om Konkurrensverket och Posten AB.....	33	
Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	33	
Anf. 49 PER BILL (m)	34	
Anf. 50 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	35	
Anf. 51 PER BILL (m)	36	
Anf. 52 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	36	
Anf. 53 PER BILL (m)	37	
Anf. 54 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	37	
Ajournering.....	37	
Återupptagna förhandlingar	37	
9 § Svar på interpellation 1996/97:22 om diesel och miljö	37	
Anf. 55 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	37	
Anf. 56 PETER ERIKSSON (mp)	38	
Anf. 57 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	38	
Anf. 58 PETER ERIKSSON (mp)	39	
10 § Bordläggning.....	39	
11 § Anmälan om interpellationer	40	
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	40	
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	40	
14 § Kammaren åtskildes kl. 18.07.....	41	